مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهٖ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ

تعریف الفقہ لغۃً واتانی وشناسائی واصطلاحًا معرفۃ

النفس مالها وما علیها وغرضہ امتیاز الحق عن الباطل وموضوعہ

احکام المشروعات وغیر المشروعات

خُلاصۂ کیدانی

مترجم

فارسی وافغانی

للعلامۃ اللوذعی الفہامۃ الالمعی لطف اللہ النسفی غفر اللہ بفضلہ الخفی

واہتم بطبعہ التاجر النامی فی النواحی

مکتبۂ رشیدیہ

سرکی روڈ — کوئٹہ فون ۸۴۳۲۶۴

مَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ بِهٖ خَيْرًا يُّفَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ الحدیث

تعریف الفقہ الفقہ لغۃً دانائی وشناسائی واصطلاحًا معرفۃ النفس مالها وما علیها وغرضہ امتیاز الحق عن الباطل وموضوعہ احکام المشروعات وغیر المشروعات

خُلاصۂ کیدانی

مترجم

فارسی وافغانی

للعلامۃ اللوذعی الفہامۃ الالمعی لطف اللہ النسفی غفر اللہ بفضلہ الخفی

واھتم بطبعہ التاجر النامی فی النواحی

مکتبۂ رشیدیہ

سرکی روڈ — کوئٹہ فون ۸۴۳۲۶۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم پہ نامہ د خدائے چہ بخښونکے او پہ رحم کونکے دے۔

شروع می کنم بنام خدائے بخشاینده مهربان

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ وَالصَّلٰوةُ

هره ثنا هم خدائے لره ده چه پالونکے د ټولو مخلوق تودے اونیکی د آخرت پرهیزګارانو لره ده اودرود دوی

تمام ثنا مر خدائے راست کہ پروردگار عالمہا است و نیکی آخرت پرہیزگاران راست و درود باد

وَالسَّلَامُ عَلٰى رَسُوْلِهٖ مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِيْنَ

اوسلام دوی په رسول د ده محمد علیه السلام باندے اوپه آل د ده باندے اوپه اصحابو د ده په ټولو باندے

وسلام باد بر پیغامبر وی محمد علیہ السلام و بر آل وی و اصحاب وی ہمگی

اِعْلَمْ بِاَنَّ الْعَبْدَ مُبْتَلًى بَيْنَ اَنْ يُّطِيْعَ اللّٰهَ تَعَالٰى فَيُثَابَ

پوهه شه چه په تحقیق سره بنده مکلف ارزمایلے شوے دے په مینځ د دیکښ چه دے تابعداري کوی د الله تعالی

بدان کہ البتہ بندہ مکلف آزمودہ شدہ است درمیان این کہ او اطاعت اللہ می کند پس ثواب دادہ شود

وَبَيْنَ اَنْ يَّعْصِيَهٗ فَيُعَاقَبَ وَالْاِبْتِلَاءُ يَتَعَلَّقُ بِالْمَشْرُوْعِ

ثواب به ورکړے شی اوپه مینځ د دیکښ چه دے نافرمانی کوی د الله تعالی پس عذاب به ورکړے شی اود ازمایښت چه

و درمیان این کہ نافرمانی کند اورا پس عذاب دادہ شود و این آزمائش تعلق می دارد بہ روا

مما یوهم اختصاص استحقاق الحمد بوصف دون وصف فعلی هذا یکون اللام فی الحمد للاستغراق والمحض جمیع المحامد راجعة الی الله تعالی ۱۲ سعدیه ۴ قوله والعاقبة ای حسن العاقبة او خیر العاقبة او منافع العاقبة بجعل المضاف عوضًا من المضاف الیه وانما قلنا ذلك لئلا یرد بان العاقبة کما یکون للمتقین فکذا لغیرهم فلا وجه لجعل تخصیص العاقبة بهم المتقین جمع متقٍ اقول فی حق المتقی اقوال شتّی لکن الاولی عندی ما فی التنزیل من قوله تعالی الذین یؤمنون بالغیب ویقیمون الصلوٰة ومما رزقناهم ینفقون والذین یؤمنون بما انزل الیك وما انزل من قبلك وبالاخرة هم یوقنون ۱۲ مختصر ۵ قوله والصلوٰة والسلام اردف التحمید بالصلوٰة والسلام کلیهما امتثالا لقوله تعالی یا ایها الذین اٰمنوا صلوا علیه وسلموا تسلیمًا ثم الصلوٰة من الله تعالی رحمة ومعناها تعظیم شریعته وابقاءها الی یوم القیمة وفی الاخرة تشفیعه ومن الملٰئکة الاستغفار ومن المؤمنین الدعاء له ببعثة المقام والاولی ما یراد به ههنا امره صلعم بقوله سلوا الی الوسیلة والدرجة الرفیعة ۱۲ ۶ قوله رسوله الرسول فعول بمعنی المرسل من بعث لتبلیغ الاحکام ملکًا کان او انسانًا بخلاف النبی عم فانه مختص بالانسان کما فی التمهید وغیره وقیل بینهما تباین فالرسول من معه کتاب والنبی من لا کتاب معه والمشهور ان النبی صلعم من اوحی الیه الشرع مطلقا والرسول من اوحی

(باقی برصفحہ آئندہ)

۱ قوله بسم الله انما ابتدأ بالبسملة ثم بالحمدلة اتباعا باسلوب الکتاب المجید فانه مستفتح اولا بالتسمیة ثم بالتحمید وتیمنا به اذ هو جزء من القرآن الحکیم ولیس شیء مما یتیمن به افضل من القرآن وانما ادرج لفظ الاسم لدفع الالتباس بیا الله للقسم او للتنبیه علی ان التبرك یصلح بکل اسم وانما اختیر تقدیم الجلالة لانه اسم الذات وما عداه صفات ثم اختیر تقدیم الرحمٰن علی الرحیم لما فیه من المبالغة ما لیس فی الرحیم لان فعلان ابلغ من الفعیل و الفعیل ابلغ من الفاعل فالرحیم یقال لمن یکثر منه هذا و الرحمٰن لمن لانهایة ذلك منه فلذلك یا رحمٰن الدنیا والاخرة ورحیم الدنیا فکانه اسم الذات حیث لا یطلق الا علی الله تعالی بخلاف الرحیم والقیاس الترقی من الادنی الی الاعلی لکونه مقام المدح الا ان ذلك فیما لم یکن الممدوح فی غایة الوضوح واذ لیس فلیس ۱۲ ملا عبدالله ۲ قوله الحمد لله الحمد هو الثناء باللسان علی الجمیل علی جهة التفضیل والشکر فعل ینبئ عن تعظیم المنعم بسبب الانعام سواء کان ذکرا باللسان او اعتقادًا او بجلته بالجنان او عملًا او خدمة بالارکان فعلی هذا یکون الحمد هو اللسان وحده ومتعلقه النعمة وغیرها ومورد الشکر هو اللسان وغیره ومتعلقه تکون النعمة وحدها فالحمد اعم باعتبار المتعلق واخص باعتبار المورد والشکر بالعکس ومن هذا یتفق تصادقهما فی الثناء باللسان فی مقابلة الاحسان وتفارقهما فی صدق الحمد فقط علی الثناء بالجنان فی مقابلة الاحسان ۱۲ سعد الدین ۳ قوله لله الله اسم الذات واجب الوجود المستجمع لجمیع المحامد ولهذا لم یقل الحمد للخالق او للرازق وهو

حاشیہ صفحہ گذشتہ:- الیہ الشرع وامر بتبلیغہ ۱۲ ۵ قولہ محمد اشہر اسمائہ الشریفۃ وھی الف وثلث مائۃ وتسعۃ وتسعون وانما سمی بہ الھاما والمعنی ذات کثر خصائلہ المحمودۃ واکثر الحمد للہ فی السماء والارض واکثر حمدہ للہ تعالیٰ ۱۲ ق ۸ قولہ اعلم ھی کلمۃ تذکر فی ابتداء المرام تنبیھا للمخاطب بان ما یتلوہ شیء ینبغی لکل احد ان یستفیط ویتوجہ الی استماعہ کل توجہ و اختار اعلم علی افھم و اقرء لتتبعہ تبعا للسلف فان دابھم فی مثل ھذا الموضع انما ھو یراد ھذہ الکلمۃ فحسب فتفکر ۱۲ ۹ قولہ العبد اسم للمملوک الخاص من جنس العقلاء ولما کان فیہ کمال عجز الادمی اختارہ علی الانسان تفسیر العبد یتناول الصبی والمجنون ایضا لانھما من جنس العقلاء لان المراد بالعبد ھھنا المکلف وھو الانسان البالغ العاقل ان الصبی لقصور اھلیتہ وغیرہ لعدم اھلیتہ وغیرہ مبتلی بین ان یطیع اللہ تعالیٰ وبین ان یعصیہ میر توضیح ۱۰ قولہ مبتلی قال مولنا سعد الدین فی شرحہ اعتراضا الابتلاء الامتحان واللہ تعالیٰ عالم بما یکتسب کل عبد او اکتسبہ من خیر وشر فھو منزہ ومستغنی عن الابتلاء واجاب عنہ محمد امین بن محمد حسین القاسمی فی شرحہ بقول صاحب الکشاف فی تفسیر قولہ تعالیٰ واذ ابتلی ابراھیم الخ اختارہ مجازان تمکینہ من اختیار احد الامرین ما یرید اللہ وما یشبہہ العبد کان یمتحنہ بما یکون منہ حتی یجازیہ بحسب ذلک انتھی ولما کان فی الابتلاء بالمعنی المذکور وھو تمکینہ من اختیار الامرین توھم معنی التمیز للامرین مراد لفظ بین ان یطیع اللہ تعالیٰ ۱۲

وَغَيْرِ الْمَشْرُوعِ فِعْلًا وَتَرْكًا فَلَا بُدَّ مِنْ بَيَانِ أَنْوَاعِ

دے انخلی پہ رواؤ پورے او پہ ناروا ؤ پورے لہ جہتہ دکولونہ او دنہ کولونہ نو نشتہ خلاصے لہ بیانولو دقسمونو

و ناروا از جہت کردن و نہ کردن پس ناچاری است از بیان اقسام

الْمَشْرُوعَاتِ وَغَيْرِ الْمَشْرُوعَاتِ وَبَيَانِ مَعَانِيهَا وَأَحْكَامِهَا

د رواؤ نہ او د ناروا ؤنہ او لہ بیانولو دمعنو دوی نہ او دحکمونو دوی نہ

روا و ناروا و از بیان معانی آنہا و احکام آنہا ،

لِيَسْهُلَ عَلَى الطَّالِبِ دَرْكُهَا وَضَبْطُهَا فَنَقُولُ وَبِاللَّهِ

د پارہ دے چہ اسان شی پہ طالب باندے موندل دوی او یادول دوی نو وایو مونږہ حال دا چہ دا اللہ نہ

تا کہ آسان شود بر طالب آنہا یافتن آنہا و یاد کردن آنہا پس میگوئیم حالانکہ از خدائے است

التَّوْفِيقُ الْمَشْرُوعُ أَنْوَاعٌ أَرْبَعَةٌ فَرْضٌ وَوَاجِبٌ وَسُنَّةٌ

دے توفیق چہ روا قسمونہ دی څلور فرض دی او واجب دی او سُنّت دی

توفیق کہ روا بر چہار گونہ است فرض است و واجب است و سُنت است

وَمُسْتَحَبٌّ وَيَلِيهَا الْمُبَاحُ وَغَيْرُ الْمَشْرُوعِ نَوْعَانِ مُحَرَّمٌ

او مستحب دی او نزدے کیږی دوی نہ مباح او ناروا دوہ قسمونہ دی حرام دی

و مستحب است و نزدیک است باینہا مباح و ناروا دو قسم است حرام است

وَمَكْرُوهٌ وَيَتْلُوهُمَا الْمُفْسِدُ لِلْعَمَلِ الْمَشْرُوعِ فِيهِ فَالْكُلُّ ثَمَانِيَةٌ

او مکروہ دی او نزدے کیږی دے دواړو تہ ما تونکی ھغہ عمل لرہ چہ شروع شوے وی پہ ھغے کښ نو دغہ قول اتہ

و مکروہ است و نزدیک است باین ہر دو شکنندہ عملے را کہ شروع شدہ است دران پس این ہمہ یعنی مشروع

۵ الخ انتہی ۱۲ مولنا محمد آمین بن امام در شرح خود گفتہ است سبب امتحان حق سبحانہ تعالیٰ بر خلق استحقاق بندہ مر ثواب یا عقاب را بظہور طاعت یا معصیت از وچنانچہ حکمت حق تعالیٰ تقاضا کردہ کہ طاعت و معصیت بر بندہ پیدا کند و فردائے قیامت ثواب و عقاب سبب کردار او باشد ۱۲ فتح الرحمانی ۱۱ ۱ اعم من ان یکون بالقلب حقیقۃ ما اراد اللہ تعالیٰ من النصوص القاطعۃ ومن الحل والحرمۃ الثابتین بھا ۱۲ میر ۲ بالمشروع ای بما ھو المطلوب شرعا ۱۲ ق قولہ فعلا وترکا یعنی آموزدن متعلق است بمشروع وغیر مشروع از روی کردن باین طریق کہ اگر مشروع را بفعل می آرد ثواب یابد واگر بے عذر ترک میکند عقاب می یابد و نا مشروع را اگر بفعل آرد معاقب شود و اگر ترک کند ثواب یابد ۱۲ ۱۲ للعمل المشروع فیہ ای للعمل الذی شرع فیہ کالصلوۃ مثلا ۱۲ ۱۳ قولہ ثمانیۃ انواع لان المشروع خمسۃ وغیر المشروع ثلاثۃ کما مر فا نقیل قد ذکر الامام ابو زید فی الاسرار المشروع علی نوعین حرام وغیر حرام فھو یقتضی کونہ قسیما لہ فما وجہ التوفیق بینہما قلنا المراد من المشروع فی کلام الامام ابی زید ما عرف بالشرع حلالا باقی برصفحہ آئندہ

حاشیہ صـ۳:- اوحرمته والحرام بهذا اوحرمته ثابتة بالشرع وفی هذا المختصر المراد من المشروع ما کانت عاقبته حمیدة و الحرام بضده فیصیر الکلام جمیعاً ۱۲ میر (حاشیہ صفحہ ہذا) ۱ قولہ اما الفرض الخ الفرض لغة التقدیر یقال فرض القاضی النفقه اذا قدرها للزوجة علی زوجها والقطع یقال فرض الفارة الثوب اذا قطعها والفرض من احکام الشرع ایضاً مقدر غیر محتمل لزیادة ونقصان و مقطوع عن حکم ما عداه من الواجب والسنن والآداب کما لایخفی علی اولی الالباب وشرعاً فما ثبت الخ ۱۲

اَنْوَاعٍ اَمَّا الْفَرْضُ فَمَا ثَبَتَ بِدَلِيْلٍ ۲ قَطْعِيٍّ لَّا شُبْهَةَ فِيْهِ وَ

قسمونه دی هرچه فرض دی نوهغه دی چه ثابت شوی وی په دلیل یقینی سره چه نه وی شبه په هغے کښ او و غیر مشروع) هشت قسم اند اما فرض آنست که ثابت شده است بدلیل یقینی که شک نباشد در و

حُكْمُهُ الثَّوَابُ بِالْفِعْلِ وَالْعِقَابُ بِالتَّرْكِ بِلَا عُذْرٍ وَالْكُفْرُ

حکم د فرض ثواب دے په کولو سره پے او عذاب دے په نه کولو سره پے بغیر د عذر نه او کفر دے

حکم او ثواب است به کردن و عذاب است به نه کردن بغیر عذر و کفر است

بِالْاِنْكَارِ فِی الْمُتَّفَقِ عَلَيْهِ وَالْوَاجِبُ مَا ثَبَتَ بِدَلِيْلٍ فِيْهِ

په انکار کولو سره پے په هغه فرض وکښ چه اتفاق شوے دے په فرضیت ۲ هغے باندے او واجب هغه دی چه ثابت شوی وی په

بانکار کردن در فرضے کہ متفق علیہ باشد و واجب آن است کہ ثابت شدہ باشد بدلیلے کہ دران

شُبْهَةٌ وَحُكْمُهُ كَحُكْمِ الْفَرْضِ عَمَلًا لَا اعْتِقَادًا حَتّٰى لَا يَكْفُرُ

دا سے دلیل سره چه یکښ شبه وی او حکم د واجبو پشان د حکم د فرضونو لے لهجهته د عمل نه لهجهته د اعتقاد نو فائده نه پے دا

شبہ باشد و حکم آن مانند حکم فرض است از روی حکم عمل نہ از روی اعتقاد پس نسبت کفر نہ شود

جَاحِدُهُ وَالسُّنَّةُ مَا وَاظَبَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَعَ تَرْكِهٖ

شوه چه نسبت د کفر نشی کولے منکر د واجبونه. او سُنت هغه دی چه همیشوالے کړے وی په هغے باندے پیغمبر ۲ سره د پرېښودلو

بہ منکر واجب و سُنت آن است کہ مداومت کردہ باشد بر آن پیغمبر علیہ السلام با ترک او

مَرَّةً اَوْ مَرَّتَيْنِ وَحُكْمُهُ الثَّوَابُ بِالْفِعْلِ وَالْعِتَابُ بِالتَّرْكِ

د دۀ یو محل یا دوه محلے - او حکم د سُنتو ثواب دے په کولو سره او ملامتیادے په نه کولو سره په سُنتو

یک بار یا دو بار و حکم او ثواب است بہ کردن و ملامتی است بہ نہ کردن در

فِی الْهُدٰى وَالْمُسْتَحَبُّ

مؤکد وکښ او مستحب هغه دی

سُنت مؤکد و مستحب آن است -

۳ عام است و بعض ازان لامجتهدن خاص ساخته اند و ثانیها المأول و آن عبارت ازان است که آیت یا حدیث را مجتهدین تاویل کرده باشد و ثالثها خبر الواحد و آن عبارت ازان است که روایت کرده باشد یک کس یا دو کس بعد ازان راویان حدیث متواتر باشند. و رابعها القیاس و هو عبارة عن تقدیر الفرع بالاصل فی الحکم و العلة کتقدیرما خرج من غیر السبیلین فی الحکم ای نقض الطهارة و فی العلة ای خروج النجاسة و المخصوص کقوله تعالی ولیوفوا نذورهم فانه عام خص منه البعض وهو النذور بالمعصیة والمأول مثل قوله تعالی واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا فانه بظاهره یقتضی وجوب الاستماع والانصات حیث یقرأ القرآن مطلقاً لکنه مأول لاختصاص وجوبها بالصلوٰة والمراد بالخبر الواحد ما لم یبلغ حد التواتر ومثاله قوله ﷺ لاصلوٰة الا بفاتحة الکتاب باقی برصفحه آینده.

العلة لکتقدیرما خرج من غیر السبیلین فی الحکم ای نقض الطهارة و فی العلة ای خروج النجاسة و المخصوص کقوله تعالی ولیوفوا نذورهم فانه عام خص منه البعض وهو النذور بالمعصیة والمأول مثل قوله تعالی واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا فانه بظاهره یقتضی وجوب الاستماع والانصات حیث یقرأ القرآن مطلقاً لکنه مأول لاختصاص وجوبها بالصلوٰة والمراد بالخبر الواحد ما لم یبلغ حد التواتر ومثاله قوله ﷺ لاصلوٰة الا بفاتحة الکتاب باقی برصفحه آینده.

شک نه باشد در ذات آن دلیل که دارد دلالت آن بر لزوم آن فعل مثل نماز گزاردن که ثابت شده است فرضیت او به دلیل قطعی که آن قول خداوند تعالی است اقیموا الصلوٰة و همچون فرضیت روزه داشتن که ثابت شده است بقول الله تعالی کتب علیکم الصیام الآیة است ۱۲ محمد امین ملتمساً ۵۴ قوله فیه شبهة والدلیل الظنی علی ما هو المشهور اربعة انواع احدها النص العام الذی خص منه البعض و آن عبارت ازان است که آیتے یا حدیثے بظاهر خود

۱ قولہ اما الفرض الخ الفرض لغة التقدیر یقال فرض القاضی النفقه اذا قدرها للزوجة علی زوجها والقطع یقال فرض الفارة الثوب اذا قطعها والفرض من احکام الشرع ایضاً

۲ قولہ بدلیل بدان کہ معنی دلیل راہ نمائندہ است و در اصطلاح چیزے را گویند کہ لازم آید از دانستن او دانستن چیزے دیگر و دلیل قطعی در پیش علماء فقہ سہ است الاول النص القطعی وهو النص الخاص والعام غیر المخصوص والثانی السنة المتواترة وهو الحدیث الذی رواه جماعة لایحتمل تواطؤهم علی الکذب لعدالتهم واختلاف سکنهم والثالث الاجماع القطعی وهو الحکم الذی اطبقت الامة علیه حجة وقد نقل الینا بالتواتر للتفصیل مقام آخر فتح الرحمن ۵۳ قوله لاشبهة فیه یعنی کہ

حاشیہ صـ۴ـ: وللتفصیل مقام آخر ۱۲ ق ۵۵ قولہ لا اعتقاداً ای لیس حکم الواجب کحکم الفرض من حیث الاعتقاد ۱۲ ق ۵۶ قولہ او واظب اه هذا التعریف هو المشهور بین الجمهور واختاره ابن الهمام ایضاً فی کتابه فتح القدیر فی بحث الطهارة واختاره المصنف وانکان فی تعریف السنة اقوال شتی فیه بحث بوجه الاول انه لا یصدق علی ما ثور رسول الله صلعم ولم یفعله الثانی انهم صرحوا ان اذان الصلوٰة من السنن المؤکدة علی انه لم یثبت انه صلعم اذن بنفسه ولو مرة والثالث انه لا یصدق علی السنن التی ثبت بمواظبة الخلفاء الراشدین فانه من السنن ایضاً یرشدک الی ذلک تعلیل صاحب الکشف البزدوی وصاحب الهدایة وغیرهما سنیة عشرین رکعة بمواظبة الخلفاء الراشدین والرابع انه لا یصدق علی التراویح فانها سنة مؤکدة باتفاق من یعتد به مع انه لم یواظب علیه الخامس انه یصدق علی العادة التی داوم علیها مع ترکه احیاناً کلبس الازار والتیمن والتفعل والترجل ونحو ذلک مع انهم صرحوا بانه من السنن الزوائد والسادس انه لا یدل ان یقید الترک بکونه بغیر عذر لیخرج المتروک بعذر کالقیام المفروض والسابع انه لا یستعمل الاعتکاف فی عشر رمضان مع انه من السنن ایضاً اذ الاستدلال بسنیته فیه بانه صلعم واظب علیه بدون الترک حتی توفاه الله ویمکن ان یجاب عن الاربعة الاول بان هذا التعریف خاص بالسنة الفعلیة منه صلعم فلا ضیر فی خروج ما ثبت سنیته بتقریره او قوله کالاذان او بمواظبة الماخوذة فی الحال انما هی بطریق العبادة لا مطلقاً فیخرج عادة عم وعن الثالث بانا نمنع ترک قید بعذر لجواز ان الترک لعذر لا یعد ترکاً وعن الرابع انه صلعم

مَا فَعَلَهُ النَّبِیُّ عَلَیْهِ السَّلَامُ مَرَّةً وَّتَرَکَهُ اُخْرٰی وَبَا اَحَبَّهُ السَّلَفُ

چہ کردی وی ھغہ نبی علیہ السلام بو ځلے او پریښے وی بیا اوھغہ دی چہ ښہ کنړلی وی یحوا نو

کہ کړه آن را حضرت علیہ السلام یک بار و ترک کرد آن را بار دیگر و آن است بہتر دانستہ اورا سلف صالحین

وَحُکْمُهُ اَلثَّوَابُ بِالْفِعْلِ وَعَدَمُ الْعِقَابِ بِالتَّرْکِ وَالْمُبَاحُ

صالحانو او حکم د مستحب ثواب دے په کولو سره او نشتوالے د عذاب دے په نه کولو سره او مباح ھغه دی

وحکم آن ثواب است بر کردن آن وعدم عذاب است بر ترک آن و مباح آن است

مَا یُخَیَّرُ الْعَبْدُ فِیْهِ بَیْنَ الْاِتْیَانِ وَالتَّرْکِ وَحُکْمُهُ عَدَمُ

چه اختیار مند دے بنده په ھغے کښ په مینځ د کولو کښ اود نه کولو کښ اوحکم د مباحو نشتوالے د

کہ اختیار مند باشد بندہ دران درمیان کردن و نہ کردن وحکم آن عدم

اَلثَّوَابِ وَالْعِقَابِ فِعْلًا وَّتَرْکًا وَالْمُحَرَّمُ مَا ثَبَتَ النَّهْیُ فِیْهِ

ثواب دے او د عذاب دے په کولو سره یے او په نه کولو سره یے او حرام ھغه دی چه ثابته شوے وی منع په ھغے کښ

ثواب است وعدم عذاب بہ کردن و نہ کردن وحرام آن است کہ ثابت شدہ باشد منع دران

بِلَا عَارِضٍ وَّحُکْمُ الثَّوَابِ بِالتَّرْکِ لِلّٰهِ تَعَالٰی وَالْعِقَابُ

بے د دلیل مخالف نه او حکم د حرامو ثواب دے په پریښودو لوسره خاص د الله د رضا د پاره او عذاب دے په

بغیر معارض یعنی دلیل مخالف و حکم آن ثواب است بہ ترک کردن خاص برائے رضائے خدائے تعو عذاب است

بِالْفِعْلِ وَالْکُفْرُ بِالْاِسْتِحْلَالِ فِی الْمُتَّفَقِ عَلَیْهِ وَالْمَکْرُوْهُ

کولو سره یے او کفر دے په حلال کنړلو سره په ھغه حرامو کښ چه اتفاق شوے دے په حرمت د ھغے او مکروه

بہ کردن آن وکفر است بر حلال دانستن در حرامے کہ بر حرمت او اتفاق علماء باشد و مکروہ آنست

ع داوم بالاعتکاف فی العشر الاخیر من رمضان حتی توفاه الله تع من غیر ترکه مرة لکنه انه ینکر علی تارکه فکان فی حکم الترک کان لتعلیم الجواز فیکون مراداً ع ترکه احیاناً حقیقة او هذا اما استفدته من تحفة الاخیار فی احیاء سنة سید الابرار للمولوی عبدالحی وزیادة التحقیق فیها فارجع الیها ان شئت ۱۲ ۵۷ قوله وحکمه تذکیر العائد فیه باعتبار کلمة ما والمذکور فان رفع ما قیل ان المناسب ان یقال وحکمها اذ العائد فیه الی السنة فهی مؤنث ۱۲ ۵۸ قوله الثواب الخ لما فیه متابعته عم وهو الموجب للثواب وقیل استحقاقاً اذ لا وجوب علیه تع لکن دون الثواب الواجب ۱۲ ق (حاشیہ صفحہ ۱۰) ۵۹ قوله والمباح من بلحک الشئ ای امحته کما فی الدیوان والقاموس وغیرهما او المباح خلاف المحظور کما فی الصحاح والاباحة ضد الحرمة کما فی الکشاف ۱۲ ق ۶۰ قوله والمحرم معناه در لغت ناشائستہ گردانیدہ شدہ است و در اصطلاح ما ثبت النهی فیه ایضاً ع ۱۲ ۶۱ قوله بلا عارض بے عارض شدن دلیل دیگر بر اباحت این ثابت نیست اما در خمر و قمار فقوله تع یا ایها الذین اٰمنوا انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام رجس من عمل الشیطن فاجتنبوه لعلکم تفلحون (باقی بر صفحہ آئندہ)

حاشیہ ص: اما در زنا فقوله تعالى ولا تقربوا الزنا الآية واما مال اليتيم فقوله تعالى ولا تاكلوا اموالهم الى اموالكم الآية ١٢ محمد امين قاسمي ١٢ ٥٤ قوله الثواب بالترك بدان كه سبب مستحق شدن بنده ثواب را بنا بر ترك محرم آن است كه عمل كرده است بمقتضاى نهى و اين طاعت حق سبحانه و تعالى را سبب استحقاق ثواب دارند و سبب عقاب بفعل او است كه عمل نه كرده است بمقتضاى نهى و اين نافرمانبردارى كرده است به خداى عزوجل سبب عقاب است ١٢ محمد آمين ٥٥ قوله تعالى اى لاجل الخوف منه تعالى فلو اخذ ترك الخمر لحد او مرض او لعدم الموافقة للطبيعة او لذهاب الحشمة لا يكون ماجورا ١٢ ٥٦ قوله بالفعل اى من غير رخصة شرعية كاكل صاحب المخمصة الميتة فانه مع كونه حراما لا يكون معاقبا مادام ياكل فوق سد الرمق لكونه رخصا شرعا قوله تعالى فمن اضطر في مخمصة غير متجانف لاثم فلا اثم عليه ١٢ محمد امين ٥٧ (حاشيه صفحه بذا) قوله وحكم العقاب بالفعل في الكراهية التحريمية حطا عن درجة الحرام وفيه بحث وهذا الان العقاب يترتب على الحرام ودليل الحرمة في الكراهية غير قطعية فاورث شبهة الحرمة في الحكم وهو للعقاب ضرورة ١٢ امير مخفى ماند كه اصل عقاب بواسطه وقوع نهى است از فعل و عدم جزم بعقاب بنا بران است كه واقع شده است دليل بر مباح بودن وى نيز ١٢ محمد امين ٥٨ قوله وعدما لانه لم يعتقد حل ما ثبت حرمته بدليل قطعي لمكان الشبهة في قطعية الدليل بسبب معارضة دليل الاباحة كما عرفت في المثال المذكور ثم اعلم ان الكراهة تحريم لان ما تركه اولى من فعل فمع المنع عن الفعل بدليل ظني مكروه كراهة التحريم وبدون المنع عن الفعل مكروه كراهة التنزيه هذا على راى محمد وعلى رايهما ما يكون تركه اولى من

مَا ثَبَتَ النَّهْيُ فِيهِ مَعَ الْعَارِضِ وَحُكْمُهُ الثَّوَابُ بِالتَّرْكِ

هغه دى چه ثابته شوے وى منع په هغے كښ سره دَ دليل مخالف دَ اباحة نه او حكم دَ هغے ثواب دے په پريخودلو

كه ثابت شده باشد منع دران با وجود معارض يعنے دليلے كه مفيد اباحت است و حكم او ثواب است بر ترك

الْمَوْصُوفِ وَخَوْفُ الْعِقَابِ بِالْفِعْلِ وَعَدَمُ الْكُفْرِ

صفت كړے شوى سره او وېره دَ عذاب ده په كولو سره ٢ اونه كافر كيدل دى

موصوف و خوف عذاب است بر كردن آن و عدم كفر است

بِالِاسْتِحْلَالِ وَالْمُفْسِدُ هُوَ النَّاقِضُ لِلْعَمَلِ الْمَشْرُوعِ فِيهِ

په حلال گڼلو سره ٢ بے او مفسد هغه ماتونكى دى هغه عمل لره چه شروع شوے وى په هغے كښ

بر حلال دانستن آن و مفسد آن شكننده است مر عملے را كه شروع شده است در و

وَحُكْمُهُ الْعِقَابُ بِالْفِعْلِ عَمْدًا وَعَدَمُهُ سَهْوًا ثُمَّ اعْلَمْ بِأَنَّ

او حكم دَ هغے عذاب دے په كولو سره ٢ بے قصدا او نه عذاب دے په هيره سره كولو سره. بيا پوهه شه چه بتحقيق

و حكم آن عذاب است به گرفتن بقصد و عدم عذاب است بسهو پس بدان كه هر آئينه

الصَّلٰوةَ جَامِعَةٌ لِلْاَرْبَعَةِ الْاُوَلِ شَرْعًا وَقَدْ تُوجَدُ الْاَرْبَعَةُ

سره مونځ جمع كونكے دے هغه خلور ورومبنولره له جهته دَ شرع نه او كله كله موندے شي خلور

نماز جامع است مر چهار اولين را از روى شرع و گاه گاه يافته مى شود آن چهار

الْاَخِيرَةُ فِيهَا طَبْعًا فَلَا بُدَّ مِنْ تَفْصِيلِ كُلِّ نَوْعٍ وَتَعْدَادِهَا

روستنى په ديكښ له جهته دَ طبع نه نو نشته خلاصے له بيانولو دَ هر يو قسم نه اوله شميره دَ دوئ نه

پسين دران از جهت طبع پس ناگزير است از بيان كردن هر قسم و شمار كردن آنها

بِطَرِيقِ الْاِنْحِصَارِ وَالْاِخْتِصَارِ مُرَتَّبًا عَلَى ثَمَانِيَةِ اَبْوَابٍ

په طريقے دَ كيږو والى سره او په طريقے دَ كوتاه والى سره په ترتيب سره په اته بابونو باندے

بطريق انحصار و اختصار در حاليكه مرتب باشد بر هشت باب

٢ فعل فهو بدون المنع عن الفعل مكروهة كراهة التنزيه انكان الى الحل اقرب بمعنى انه لا يعاقب فاعله بل يستحق محذورا دون العقوبة من الثالثة كحرمان الشفاعة ١٢ ٥٣ قوله وعدمه سهوا اى عدم العقاب اذا كان الفعل سهوا بطريق السهو والغفلة السهو ما يتنبه صاحبه بادنى تنبه ١٢ ٥٤ قوله جامعة والاسناد حكمي فان الجامع هو الشارع ١٢ قهستاني ٥٥ قوله الاول يعني الفرض والواجب والسنة والمستحب بان يقع من المصلي ٥٦ قوله الاربعة الاخيرة اى التي هي المباح والمكروه والمحرم والمفسد ١٢ ق ٥٧ قوله من حيث الطبع والعادة (باقي برمك)

حاشیہ صـ: بها خارج الصلوٰة لا من حيث الشرع لانها من الامور المنهی عنها فی الصلوٰة کذا فی القرشیة ١٢ العدم معنی التقیید فیها اما فی الثلثة الاخیرة فظاهر لانها منهی عنها لا یحصل التعبد بها للتنافی بینهما وبین العبادة واما فی المباح لانه فعل لا اجر له فی فعله ولا وزر علیه فی ترکه فلا یعقل معنی التعبد فیه فکان وقوعها فیها طبعًا لا شرعًا فان الشرع ما حث علی تحصیلها فی حالة الصلوٰة ١٢ فتح الرحمانی ملخصًا ٥٨ قوله بطریق الانحصار من الحصر بالفتح تنگ گرفتن کسے و گرفتن کسے را فالانحصار یعنی گرفته شدن کسے المراد ههنا الانحصار من حیث العدد ١٢ محمد امین بزیادة ٥٩ قوله مرتبا حال من فاعل تفصیل کل نوع ای حال کونی مرتبا کما فی علی الخ کذا قال السید السند ویحتمل ان یکون حالًا من تفصیل ای حال کون هذا التفصیل مرتبا له کذا فی القرشیة ٦٠ حاشیه صفحه بذا: ٦١ قوله الفرائض ای فرائض الصلوٰة الفریضة لا مطلقا لانه ذکر الوقت وهو غیر مشروط للنفل ولانه عد القیام من جملة الفرائض وهو معلوم قطعًا ان القیام فی صلوٰة التطوع لیس بفرض ولهذا صح النفل قاعدًا من غیر عذر فعلم ان المراد بالفرائض فرائض الصلوٰة الفریضة لا مطلقا ١٢ میر ٦٢ قوله خارجیة الخ والمراد بالخارجیة ما یوجد خارج الصلوٰة وبالداخلیة ما ترکبت الصلوٰة منها وقدم الخارجیة علی الداخلیة لانها شرطها وهی مقدمة علی مشروطها ١٢ السید ٦٣ قوله الوقت ای من الفرائض مراعاة الوقت لکل صلوٰة من الاوقات التی عینها الشرع بان یؤدیها فی تلک الاوقات ولا یقدمها علی تلک ولا یؤخرها عنها وبتاخیرها عن وقتها لا یکون اداء ویاثم بهذا التاخیر من غیر عذر فانقیل الوقت غیر داخل تحت قدرة العبد فانه یهجم باهجام الله تعالی فلا یکون فرضًا لان حکم الفرائض الثواب بالفعل والعقاب بالترک ولا یاتی هذا الا فیما یدخل تحت قدرته واختیاره ودخول الوقت جبری لا اختیار للعبد فیه فکیف یاثم او یؤجر فلا یکون من الفرائض بل هو سبب الصلوٰة کما ذکر اهل الاصول قلنا قد اجبنا عنه اولا فی تفسیر الوقت بقولنا ای الفرائض مراعات الخ یعنی ان المراد من الوقت مراعاته بحذف المضاف واقامة المضاف مقامه وهو تحت قدرته لا محالة والمراعاة وهو التربص ای الانتظار الی وقت الصلوٰة لعل ان یؤدیها فی تلک الاوقات ولا شک ان التربص یوجد خارج الصلوٰة وانه مقدور العبد اقول بهذا التقدیر للمراعاة اندفع ما قیل ان هذا فعل لا یتصور خارج الصلوٰة فلا یستقیم التاویل فتفکر ١٢ فتح الرحمانی ٦٤ قوله والثوب وهو لغة ما یلبس من القطن او الصوف او الخز او غیرها ولا یطلق عادة علی البساط ١٢ برمش

تَيْسِيرُ اللُّمُؤمِنِينَ اَلْبَابُ الْاَوَّلُ فِي بَيَانِ الْفَرَآئِضِ

دَ پارهٔ دَ آسانتیا دَ مؤمنانو — دا باب اول دے — په بیان دَ فرضو کښ

از برائے آسانی مؤمنان — این باب اول است — در بیان — فرائض

وَهِيَ خَمْسَةَ عَشَرَ بَعْضُهَا خَارِجِيَّةٌ وَّبَعْضُهَا دَاخِلِيَّةٌ اَمَّا

اودا فرض پنځلس دی بعضے دَدے نه بهر دی له ما نخه نه او بعضے دَدینه دننه دی په ما نخه کښ هر څه

وا نها یا نزده اند — بعض از انها بیرون اند از نماز — و بعض از انها اندرون اند در نماز — هر چه

الْخَارِجِيَّةُ فَثَمَانِيَةٌ اَلْوَقْتُ وَطَهَارَةُ الْبَدَنِ وَالثَّوْبِ

بهر دی له ما نخه نه نوهغه انه دی لحاظ دَوخت دے او پاکوالے دَبدن دے او پاکوالے دَجاے دے

آنهاکه بیرون اصلاة نماز پس هشت اند — لحاظ وقت نماز است — و پاکی بدن است — و پاکی جامه است

وَالْمَكَانِ وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ وَالنِّيَّةُ وَ

او پاکوالے دَځاے دے او پتول دَ عورت دی او مخ کول قبلے ته دی — او نیت کول دی او

د پاکی مکان است — وستر عورت است — وروی کردن بطرف قبله است — و نیت کردن است و

التَّكْبِيرَةُ الْاُولٰى وَاَمَّا الدَّاخِلِيَّةُ فَسَبْعَةٌ اَلْقِيَامُ وَ

تکبیر رومبنے دے — او هر چه دننه دی په ما نخه کښ نواوه دی — او دریدل دی او

تکبیر اولی است — و هر چه داخل اند در نماز — پس هفت اند — قیام است و

اَلْقِرَآءَةُ وَالرُّكُوْعُ وَالسُّجُوْدُ

لوستل دَ قراءة دی او رکوع ده او سجدهٔ ده

قراءت است — و رکوع است و سجده است

وَالْقُعْدَةُ الْاَخِيْرَةُ وَالتَّرْتِيْبُ فِيْ مَا تَتَكَرَّرُ شَرْعِيَّتُهٗ

اوقعدهٔ اخیره ده اوترتیب دے یعنے ادا کولے هر فرضودی په خپل ځائی کښ چیهغه عمل کښ چه یوځل رواشوی وی کولے شی

وقعدهٔ اخیر است وترتیب است در آن چیزے که صرف یک بار باشد روا ست ملحمن او

فِيْ كُلِّ رَكْعَةٍ اَوْ فِيْ جَمِيْعِ الصَّلٰوةِ وَالْخُرُوْجُ بِفِعْلِ الْمُصَلِّيْ

په هر رکعت کښ یا په قول ما نخځه کښ اووتل دی دما نخځه نه په عمل د مونځ کونکی سره

در هر رکعت یا در تمامی نماز و بیرون آمدن است از نماز بفعل مصلی

اَلْبَابُ الثَّانِيْ فِي الْوَاجِبَاتِ وَهِيَ اَحَدٌ وَّعِشْرُوْنَ

دا باب دویم دے په بیان د واجباتو کښ اودا یویشت (۲۱) دی

ایں باب دوم است در بیان واجبات و اینها بست ویک اند

۲ لان حکم الفرض الثواب بالفعل والعقاب بالترك ولهذا لايستقيم في حق الغير لايدخل تحت اختياره حتى يثاب بفعله وتركه هٰهنا ممكن بان يصلي خلف القاري اوالامي وفي الاول اتى بالقراءة وفي الثاني تارك لها ولهذا الوقتدای القاری خلف الامی فسدت صلوته ۱۲ میر ۵ قوله والركوع والسجود لقوله تعاليا ايها الذين امنوا اركعوا واسجدوا ولم يفرض خارج الصلوة شئ منهما فوجب ان يراد بهما الافتراض في الصلوة لئلا يعطل النص ۱۲ فتح ملخصاً۔

حاشیہ صفحہ ۱۔ ۱ قوله والقعدة الخ اعلم انه في القعدة في الفرائض غيرها الا التي فوق قعدة لتكون هي اخيرة بنفسها لتدخل قعدة الفجر وفرضيتها لقوله ع لابن مسعود حين علمه التشهد اذا قلت هذا وفعلت هذا فقد تمت صلوتك علق الاتمام بالفعل قرأ ولم يقرأ شيئا لان معنى قوله اذا قلت هذا اى قراءة التشهد انت قاعد لان التشهد لم يشرع في الصلوة الا في القعود وفعلت هذا اى قعدت ولم تقرأ شيئا فصار التخيير في القول لا في الفعل ثابت في الحالين كما يتناول المعلق بالشرط المعدوم قبل وجود الشرط ۱۲ فتح ملخصاً ۲ قوله فيما تتحد شرعيته قيد به لان ما تكررت شرعيته في كل ركعة كالسجدة او في جميع الصلوة كالركعة فالترتيب فيها واجب فرض حتى لو تذكر بعد الركوع والسجود من الركعة الثانية انه ترك سجدة من الركعة الاولى فانه يأتي بها كما تذكر ولا يعيد هذا الركوع والسجود بل يسجد للسهو بعد السلام ولذا تصح صلوة المسبوق مع انه ما يصلي بعد الامام هو اول الصلوة وما صلى معه هو اخرة فقد فات الترتيب عنه بين الركعات اذ المسبوق بيدا ادرك موخرها وفيه ترك الترتيب لان الذي فاته هو الاول وكان الترتيب فيما تكررت شرعيته في كل ركعة الخ لما جاز تركه بعذر الجماعة كالترتيب بين الصلوة وانما فرض الترتيب فيما اتحدت شرعيته ليراعى وجوده صورة ومعنى في محله لانه شرع كذلك فانه غيره فقد قلب الفعل وعكس وقلب الشرع باطل بالفعل فتفسد صلوته ۱۲ السنبلي ملخصاً ۳ قوله والخروج بفعل المصلي اي بالفعل الاختياري المنافي للصلوة كالسلام والكلام لان الخروج من الصلوة احد الفرائض قال النبي ع تحريمها التكبير وتحليلها التسليم فيكون فرضاً كالحد الاخر وهو التكبير ولان اداء الصلوة الخمس فريضة ولا يمكن اداء فرض اخر الا بالخروج عن هذه الصلوة ولا يتصل بها الا بهذا الفرض لانه يجب كوجوبه فانقيل الخروج من العبادة قد يكون بمعصية كالكذب والمعصية لا تتصف بالوجوب قلنا الخروج من حيث انه خروج لا يتصف بالمعصية والكذب كالزنا سبب لحرمة المصاهرة ومن حيث انه سبب الولد فهو بهذا الوجه خير متصف بالحرمة وكذا سفر المعصية يصلح للتخفيف من

(باقی بر صفحہ ۹)

حاشیہ صفحہ ۸۔ ۵ قوله واستقبال القبلة وانما قلنا بان الاستقبال فرض لقوله فولوا وجوهكم شطره اى الى جهته وهي اعم من ان تكون حقيقة او اجتهاداً ولا تسقط فرضيتها في الفرائض والنوافل الا لخوف عدو او سبع وفي حق مريض لا يجد من يحوله اليها ومن كان على خشية في السجود ۱۲ ايضاح ۶ قوله القيام لقوله تعالى وقوموا لله قانتين اى مطيعين ولم يجب القيام في غير الصلوة فيجب فيها لئلا يلزم تعطيل النص فان قيل ان النص تقتضي فرضية القيام في مطلق الصلوة فينبغي ان لا يجوز النفل قاعداً مع القدرة على القيام لكنه جائز فيكون النص متروك الظاهر قلنا انما جوزناه لقوله ع صلوة القاعد على النصف من صلوة القائم وصلوة المعذور ليست على النصف بل هو مثل صلوة القائم فعلم انه في حال عدم العذر في نوافله وفيه ان الخبر الواحد لا يكون ناسخا للكتاب وان كان مشهورا فهو ايضا لا ينسخ اصله انما ينسخ وصفه فيزاد بمثله على الكتاب كالدخول بحديث العيلة قلنا من باب نسخ اصل الوصف كالرجم على العبد في حق المحصن بزدوي ۷ قوله القراءة اى مطلقاً من غير تعيين الفاتحة وغيرها لقوله تع فاقرءوا ما تيسر من القران فانها نزلت في الصلوة بدليل السياق فانقيل النص عام خص عنه ما دون الاية قلنا القران يتناول ما هو معجز عرفا فلا يتناول ما دون الاية ولا يقال انها نزلت في صلوة الليل هو مستحب فرضية لان ما شرع ركنا لم ينسخ بدليل انه لو شرع لم يسقط الاركان فكذا هذا ثم اعلم بان فرضية في حق المنفرد والمقتدي والامام جميعاً لكن قراءة المامور لكن ترك القراءة لا يتصف بالفرضية في حق المقتدي

حاشیہ صفحہ ۸ :- حیث انہ خروج جدید وھو بھذا المعنی مباح والعصیان فی فعل القطع اذ فعل قطع الطریق للمتمرد علی مولاہ وذلک بحاورلہ ۱۲ کافی

ومیان تکمل بالکسر و تکمل بالفتح انتہا است و یا ازان جا کہ قوت واجب پس از قوت فرض زیادہ بر قوت باقی مشروعات است لہذا مصنف بعد ازان بیان فرائض نماز شروع کرد در بیان واجبات نماز و گفت الباب الخ محمد امین

چہ ترتیب پہ مابین د ارکانو د صلوٰۃ کښ پہ خلور محلو کښ دے یو ترتیبی ھغہ رکن دے چہ یو وار ے راغلے وی پہ ھر رکعت کښ لکہ رکوع شروع یا قیام شروع دا ترتیب مختلف فیہ دے مگر فتویٰ شوید پہ قول صحیح باندے لکہ یو سړے تقدیم د رکوع وکړی پہ قیام باندے او بیا اعادہ د رکوع او کړی پس لہ قیام نہ نو سجدہ سہو واجیبږی او کہ یو رکعت کښ دوارہ سجدے چا ارادہ د رکوع نوی کړے۔ او دویم اتحاد شرعیت د رکن دے پہ قول مانحم کښ لکہ قعدہ اخیرہ دا ترتیب اتفاقی فرض دے او دریم تکرار د شرعیت د رکن دے پہ ھر رکعت کښ لکہ سجدے دی دا ترتیب اتفاقی واجب دے۔ نو کہ چیرے یو سړی پہ یو رکعت کښ یو سجدہ وکړہ او بل رکعت کښ نہ کښے یے د ے سجدے وکړے نو سجدہ سہو جیبږی کہ چرتہ اوکړے پہ یو رکعت کښ دوارہ سجدے پرے نہ خو دے

مِنْهَا مَا يَعُمُّ جَمِيعَ الْمُصَلِّيْنَ وَجَمِيعَ الصَّلٰوةِ وَهِيَ سَبْعَةٌ

څہ د ھغے نہ ھغہ دی چہ عام دی پہ ټولو مونځ کونکو لرہ او پہ ټول مونځ لرہ او ھغہ اوہ دی

بعض از انہا عام اند مر جمیع نماز گذارندگان را و جمیع نماز را و آنہا ہفت اند

وَمِنْهَا مَا يَخُصُّ بَعْضَ الْمُصَلِّيْنَ وَبَعْضَ الصَّلٰوةِ وَهِيَ

او څہ د ھغے نہ ھغہ دی چہ خاص دی یو ځینو مونځ کونکو لرہ او یو ځینو مونځ لرہ او دا

و بعض از انہا خاص اند بعض نماز گذارندگان را و بعض نماز را و آنہا

اَرْبَعَةَ عَشَرَ اَمَّا الْعَامُّ فَلَفْظُ التَّكْبِيْرِ لِلتَّحْرِيْمَةِ وَالْقَعْدَةُ

څوارلس دی ھغہ چہ عام دی نو لفظ د تکبیر دے د پارہ د تحریمے (لفظ د اللہ اکبر) او قعدہ

چہارده اند آنچہ عام اند پس لفظ تکبیر است برائے تحریمہ و قعدہ

الْاُوْلٰى وَالتَّشَهُّدُ فِي الْقَعْدَتَيْنِ وَالطُّمَانِيْنَةُ فِي الرُّكُوْعِ

اوله ده او لوستل د التحیات دی په دواړو قعدو کښ او ارام کول دی په رکوع کښ

اول است و خواندن تشہد است در ہر دو قعدہ و آرام کردن است در رکوع

وَالسُّجُوْدِ وَاِتْيَانُ كُلِّ فَرْضٍ فِيْ مَوْضِعِهٖ وَكُلِّ وَاجِبٍ

او په سجده کښ او اوړل د ھر یو فرضودی په خپل خپل ځای کښ او د ھر یو واجبو

و سجود و آوردن ہر فرض است در جائے خود و ہر واجبے

۴ الخروج بلفظ السلام علیہ نظر اذ ھذہ المذکورات مما تعلق بالنطق ووجوب ما تعلق بہ فرع للقدرۃ علیہ ھو لم یقدر علیہ ولہذا لم تفرض القراءۃ علیہ فیلزم ان لا تعم ھذہ المذکورات جمیع المصلین ومع ھذا ان المصنف عدھا من العام کما استقراہ عن قریب اللھم الا ان یقال ان الاخرس نادر والمسائل الشرعیۃ لم توضع علی اعتبار النوادر بل علی اعتبار الاغلب والظاھر ان حکم الامی ھھنا ایضا کحکم الاخرس فی عدم وجوب الامور المذکورۃ علیہ لا یبعد ان یراد بالمصلین الذین قدر علی القراءۃ ویعتبر الاخرس مستثنی بناء علی ان حکمہ من الموانع للضرورۃ مستثنی الخ من قواعد الشرع فتفکر ۱۲ فتح الرحمانی

۵ قولہ لفظ التکبیر الخ ای لمن یحسنہ ویقعد الجوازم ھو اللہ اکبر واللہ اکبر واللہ الاکبر لقولہ ع لا یقبل اللہ صلوٰۃ امرء حتی یقع الطہور فی مواضعہ ویستقبل القبلۃ ویقول اللہ اکبر الحدیث فقولہ ع لا یقبل الخ خبر الواحد فیجب العمل لانہ الموجب للعمل کما عرف فی اصول الفقہ یکرہ افتتاح الصلوٰۃ بغیرہ لمن یحسنہ ولا یرد ما قیل ان لفظ التکبیر وقراءۃ التشہد والخروج بلفظ السلام غیر واجب علی الاخرس وعلی من لا یحسن فکیف تکون عاما لانا اجبنا عنہ فیما تقدم فانظر ۱۲ السنبہ

۶ قولہ والقعدۃ لمواظبۃ النبی صلعم علی ذلک فی جمیع عمرہ وذا یدل علی الوجوب اذا قام الدلیل علی عدم الفرضیۃ وقد قام ھھنا لما روی ان النبی صلعم قام الی الرکعۃ الثالثۃ وافتتح بہ ولم یرجع ولو کان فرضا لرجع ۱۲ فتح

۷ قولہ الاولی والمراد بالاول غیر الاخیر لا الفرد السابق اذ قد ثبت القعدتین الاولی والثانیۃ کما فی المسبوق بثلثۃ

(باقی بر صفحہ)

سہو جیبږی نکرزی او کہ پہ یو رکعت کښ پرے نہ خو دے او بل رکعت کښ یے خلور سجدے وکړے نو صحیح نہ کیږی چہ اتحاد د شرعیت خو خامخا باقی دے لکہ چہ ذکر شوید پہ بیان د رکوع کښ او دا خلور رکنہ د شرعیت دی پہ جمیع الصلوٰۃ کښ لکہ رکعتونہ د ترتیب ھم واجب دے پہ متابعت د امام سرہ ترک والے راولی ۱۲ (حاشیہ صفحہ ہذا) ۵ قولہ جمیع المصلین وفیہ نظر اذ الاخرس داخل فی ھذا التعمیم وفی وجوب لفظ التکبیر وقراءۃ التشہد ۴

كَذٰلِكَ وَالْخُرُوْجُ بِلَفْظِ السَّلَامِ وَاَمَّا الْخَاصُّ فَتَعْيِيْنٌ

همدارنگے اووتل دَ مانځه نه دی په لفظ دَ سلام سره او هغه چه خاص دی نو مقرر کول دَ دوی

همچنان و بیرون آمدن است از نماز بلفظ سلام و آنها که خاص اند پس متعین کردن

الْاُوْلَيَيْنِ لِلْقِرَآءَةِ وَالْفَاتِحَةِ لَهُمَا وَاقْتِصَارُهَا عَلٰى

دوو رکعتونو دی دَ پاره دَ قراءت لوستلو او سورة فاتحه یعنی الحمد دواړو لره او لوستل دَ دے الحمد شریف هم

هر دو رکعت اول است برائے قراءت خواندن و تعیین فاتحه است هر دو رکعت را و اقتصار آن است بر

مَرَّةٍ وَّضَمُّ سُوْرَةٍ اَوْ ثَلٰثِ اٰيَاتٍ قِصَارٍ اَوْ اٰيَةٍ طَوِيْلَةٍ

یو محلے او پیوست کول دَ یوسورت یا دَ دریو ایتونو وړو (کوتاهو) یا یو ایت اوږد

یک کرت و ضم سورت است یا سه آیت کوتاه یا یک آیت دراز

مَّعَهَا وَتَقْدِيْمُ الْفَاتِحَةِ عَلَيْهَا وَهٰذِهٖ عَلٰى مَنْ عَلَيْهِ

سره دَ الحمد او وړمخے کول دَ الحمد دی په سورة باندے او دا واجبات لازم دی په هغه چا باندے چه په هغه

همراه فاتحه و مقدم کردن فاتحه است بر سورت و این واجبات بر آن کس است که بروے

الْقِرَآءَةُ وَالْقُنُوْتُ فِى الْوِتْرِ وَالْجَهْرُ فِىْ مَوْضِعِهٖ

باندے قراءة لوستل دی او لوستل دد دعائے قنوت دی په وتر و کښ او جهر دے یعنی څرګند لوستل د قرآن دی په ځائی دَ

خواندن قراءت باشد و خواندن قنوت است در وتر و جهر یعنی بلند خواندن قراءت است در جائے جهر

جَمَاعَةً وَّالْمَخَافَةُ كَذٰلِكَ وَاِنْصَاتُ الْمُقْتَدِىْ وَقْتَ

جهر کښ په جمع سره او ایت لوستل دَ قراءة دی همدارنگه او چپ کیدل دَ مقتدی دی په وخت

در جماعت و پس خواندن قراءت است همچنان و خاموش بودن مقتدی است در وقت

الفاتحة من غير فساد ۱۲ السيد ۵۲ قوله لهما اے وكذا تعين الفاتحة لهما اى للركعتين الاوليين من الفرائض المذكورة ايضا اذ الفاتحة فى غير الفرائض من الوتر والنوافل واجبة فى جميع الركعات فلا وجه لتعيين المحل للفاتحة فيه ۱۲ قرشيه ۵۳ قوله وضم سورة الخ يعنى الفاتحة فى الاوليين لان النبى صلعم واظب على ذلك من غير تركه مرة وذا دليل على الوجوب اذ لو لم يكن واجبا لتركه مرة لانه انه ليس بواجب ۱۲ مستخلص ۵۴ قوله وتقديم الفاتحة الخ لانه عم واظب على ذلك واصحابه من بعده والمواظبة دليل الوجوب ۱۲ كافى ۵۵ قوله على من عليه القراءة الخ فليس بشئ من تلك الواجبات الخمس على المقتدى لعدم القراءة عليه لقيام قراءة الامام من قرائته بالحديث الصحيح ۱۲ شرح ۵۶ قوله والمخافة كذلك حتى لو قرء سرا فى الفجر او جهرا فى الظهر وجب سجود السهو لترك الواجب ۱۲ عمدة ۵۷ قوله وانصات المقتدى اى سكوته فى جميع الصلوة من الجهرية والسرية اما فى الاول فقوله تعالى واذا قرئ القرآن فاستمعوا له وانصتوا واكثر اهل التفسير على ان هذا الخطاب للمقتدى واما فى الثانى فلان قراءة الامام كانت قراءة المقتدى فلا فائدة لنا فى الاشتغال بها فتعين الانصات فى حقه ضرورة ۱۲ منيه

ماشیه ص۹: فی الرباعیة فانه یقعد ثلث قعدات الاولی والثانیة منها واجبة والاخیرة فرض ۱۲ بحر الرائق ۵۱ قوله والتشهد الخ لان قوله عم لابن مسعود قل التحیات لله الخ یوجب الوجوب فی کلیهما ولا یجب بات الامر للافتراض فلم یقل ما افتراضه لان خبر التشهد من اخبار الآحاد فلا یثبت الفرضیة بل الوجوب کما فی کتب الاصول و لان الاقوال تابعة للافعال والفعل هو القعدة لما کان فرضا کان القول واجبا لحط الدرجة التابع عن المتبوع ولذا قیل قراءة التشهد فی القعدة الاولی سنة لکن واجب هو الصحیح ۱۲ مولوی عبدالحی ۵۵ قوله الطمانینة لما روی ان النبی صلعم قال لمن صلی بغیر تعدیل الارکان صل فانک لم تصل اخرجه البخاری وغیره وهذا خبر الواحد فیفید الوجوب دون الافراض لان الله تعالی امر بالرکوع وهو انحناء الظهر وبالسجود وهو وضع الجبهة علی الارض بلا شرط الطمانینة فلو زاد نسخ وجوب الکتاب بخبر الواحد وذا لا یجوز ۵۶ قوله فی الرکوع الخ انما قید الطمانینة بالرکوع والسجود احترازا عن الطمانینة فی الانتقال من رکن الی رکن فانها سنة بالاتفاق ۱۲ ق ۵۷ قوله ایتان کل فرض الخ ای اذا ترک فرد من الافراد فرض الصلوة فی وقته التی

بلا تاخیره وفی القیام او القومة اوفی الرکوع والسجود فمکث متفکرا قدر اداء الرکن فعلیه سجدة السهو ۱۲ قرشانی (حاشیه صفحه ۱۱) ۵۸ قوله و الفاتحة لهما لانها واجبة فی الاولیین لقوله عم لا صلوة الا بفاتحة الکتاب هو یقتضی توقف الجواز علیها لزم نسخ الکتاب هو قوله تعالی فاقرءوا ما تیسر من القرآن الآیة بهذا الخبر الظنی وهو غیر جائز فیحمل الخبر علی نفی الکمال وقلنا انها واجبة اذ الضرورة فی تلک الوجوب فیاثم بترک

قِرَآءَةِ الْاِمَامِ وَمُتَابَعَةُ الْاِمَامِ عَلٰی اَیِّ حَالٍ وَّجَدَهٗ

د لوستلو د قراءة کښې د امام او متابعت کول دی امام لره په هرحال کښې چې ومومي لو امام لره

قرأت امام و متابعت کردن مقتدی است مر امام را بر هر حال که یافت آن امام را

وَاِنْ لَّمْ یَکُنْ مَّحْسُوْبًا مِّنَ الصَّلٰوةِ وَسَجْدَةِ التِّلَاوَةِ

اګرکه نشي حسابیدے دغه حالت له مانځه نه او سجدې د تلاوت ده

اګرچه نمے شود شمرده از نماز و سجده تلاوت است

عَلَی الْاِمَامِ وَالْمُنْفَرِدِ وَتَکْبِیْرَاتُ الْعِیْدَیْنِ وَتَکْبِیْرُ

په امام باندے او په یوائے مونځ کونکي باندے او تکبیرونه د دواړو اختروني دی او تکبیر

بر امام و بر منفرد و تکبیر هر دو عید است و تکبیر

رُکُوْعِهِمَا وَسَجْدَةُ السَّهْوِ عَلَی الْاِمَامِ وَالْمُنْفَرِدِ

د رکوع د دے دواړو دے او سجدې د سهوې ده په امام او په یوائے مونځ کونکي باندے

رکوع آن است و سجده سهو است بر امام و منفرد

بِتَرْکِ الْوَاجِبِ فِی الثَّانِیَةِ الْاَوَّلِ مِنَ الْقِسْمِ

په سبب د پریخودو د واجبو په اتو واجبو اولو کښې له قسم

به سبب ترک واجب در هشت واجبات اولین از قسم

الْاَخِیْرِ وَفِیْ جَمِیْعِ الصُّوَرِ مِنَ الْقِسْمِ الْاَوَّلِ اِلَّا الطُّمَانِیْنَةَ

روستنی نه او په ټولو صورتونو کښې له قسم اول نه بے له طمانیے (درنګ کولو نه) محکمه

اخیر و در جمیع صور نهائے از قسم اول بغیر از طمانیه (آرام کردن)

فَاِنَّهَا وَاجِبَةٌ لِلْغَیْرِ

چه دا طمانیه واجبه د پاره د کامل کولو د بل

زیرا که طمانیه واجب است برائے تکمیل دیگر

لسوق بعضها علی الاخبار عن فعل الانبیاء والرسل والملائکة صلوات الله علیهم اجمعین والاقتداء بهم واجب ۱۲ حلبی کبیر میرملخ

۵۴ قوله وتکبیرات العیدین للمواظبة علیها من غیر ترک والمراد التکبیرات الزوائد لاجمیع ما یقع فیهما من التکبیرات فان تکبیرة الاحرام فرض وتکبیرات السجود سنة ۱۲ غنیة المتملی قوله وتکبیرات الخ وهی سنة علی ما فی ظاهر الروایة وهو مروی عن ابن مسعود وکثیر من الصحابة وفیها اقوال اخر مذکورة فی المطولات ۱۲ ق

۵۴ قوله رکوعهما فان تکبیر رکوعهما التحق بالزوائد اجماعا اما فی الثانیة فللالتحاق للاتصال بهما واما فی الاولی فلکونه نظیرة حتی یجب سجود السهو بترکه ساهیا بخلاف تکبیر الرکوع فی سائر الصلوات فانه سنة فلهذا لا سهو علیه بترکه ۱۲ ۵۵ قوله وسجدة السهو ولم یتعرض

۵۸ قوله واجبة للغیر ای شرعت تکملة للغیر الذی هو الرکوع والسجود وهذا من امارات السنة فشابهت السنة لکن تجب لان الخبر قطعی الدلالة وقد واظب النبی صلی الله علیه وسلم مواظبة دائمة لانه لا تجب سجدة السهو بهذه الملاحظة. فانقیل ینبغی ان یجب الاحتیاط لانا ان نظرنا الی الوجوب تجب فتجب احتیاطا قلنا لما وقع الشك فی باب سبب الوجوب فلا یجب بالشك ۱۲ میر اقول فانها واجبة للغیر لا یصلح الاستدلال بعدم وجوب السجدة بترک الطمانیة علی ما یستفاد من قولهم فی الکتب الواجبات شرعت اکمالا للفرائض لان الواجبات کلها واجبة للغیر فلا بد من الفرق بین الطمانیة وغیرها من الواجبات فی ان ترکها یوجب السهو وترک الطمانیة لا یوجب علما انه قد ذکر فی الکافی ان السجدة (باقی برصفحہ)

الی تکبیر سجودها مع انه کذلک اکتفاء عنه بذلک لان کلا منهما ذکر فی رکن ذی خضوع فیکون احدهما نظیر الاخیر ۱۲ میر ۵۶ قوله سجدة السهو لان سجدة السهو جزء منها وقع من خلل فی الصلوة بسبب ترک الواجب اکمالها ورفع الخلل من الصلوة واکمالها واجب ۱۲ کبیری ۵۷ قوله ایضا واجبة وهی سجدتان بعد سلام واحد من تلقاء وجهه بلا انحراف عن القبلة علی ما فی الکافی وعلیه الجمهور ۱۲ قرشیه ۵۸ وهو القسم العام ۱۲ ۵۸ وهو القسم الخاص ۱۲

اَلْبَابُ الثَّالِثُ فِی السُّنَنِ وَهِیَ سَبْعَةٌ وَّ

دا باب دریم دے په بیان د سُنتو کښ او دا اوو پشت

ایں باب سوم است در بیان سُنتہا و آں بست و

عِشْرُوْنَ اَلْعَامُّ سَبْعَةَ عَشَرَ وَهِیَ رَفْعُ الْیَدَیْنِ[1] فِی

دی عام له دوی نه اولس دی او هغه پورته کول د دواړو لاسونو دی په

ہفت اند عام از انہا ہفدہ اند و آں برداشتن ہر دو دست است در

التَّحْرِیْمَةِ وَفِی الْقُنُوْتِ وَفِیْ تَکْبِیْرَاتِ الْعِیْدَیْنِ

تکبیر تحریمه کښ او په دُعاے قنوت کښ او په تکبیرونو د اختر ونو کښ

تکبیر تحریمہ و در دُعاے قنوت و در تکبیرات ہر دو عید

وَنَشْرُ الْاَصَابِعِ ثَمَّةَ وَالثَّنَآءُ وَوَضْعُ الْیَمِیْنِ[2] عَلَی

او خورول د گوتو دی په دغه ځای کښ او سبحانک اللهم لوستل دی او ایخودل د څنګ لاس دی په

و پراگندہ کردن انگشتان است در آں مقام و خواندن ثنا است و نہادن دست راست بر

الشِّمَالِ وَتَکْبِیْرَاتُ الْاِنْتِقَالَاتِ[3] حَتَّی الْقُنُوْتِ وَتَسْبِیْحُ

کس لاس باندې او تکبیرونه د تللودی د یو رکن نه بل رکن ته ان تر تکبیر د دُعاے قنوت پورے او تسبیح ویل دی

دست چپ و تکبیرات انتقالات از رکنے تا رکنے دیگر تا تکبیر دُعاے قنوت و تسبیحات

م ھذا الانتقال ضعیف بالسنة الی سائر الانتقالات لان الدعاء لیست من ارکان الصلوٰة فلا یکون انتقالا من رکن الی رکن واشار الی ھذا الضعف بکلمة حتی یفید الضعف ۱۲ من العمدة والمیر ۵ قوله وتسبیح الخ ای ویقول فی رکوعه سبحان ربی العظیم ثلثا وذلك ادناه لما اخرجه ابوداؤد وابن ماجة انه قال صلی الله علیه وسلم اذا رکع احدکم فلیقل ثلث مرات سبحان ربی العظیم وذلك ادناه واخرج ابوداؤد والترمذی عن عقبة بن عامر انه قال لما نزلت فسبح باسم ربك العظیم قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اجعلوها فی رکوعکم ولما نزلت سبح اسم ربك الاعلی الذی قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اجعلوها فی سجودکم والمراد بقوله علیه السلام ادناه ای ادنی ما یتم

به تحقق السنة ۱۲ حلبی کبیر بتصرف یسیر ۱۲

اللّٰھم اغفر لکاتبه ولوالدیه - آمین

الصلوٰة وقنوت الوتر وتکبیرات العیدین عند استلام الحجر وعند الصفا والمروة وعند الموقفین بالحجر تین ای الاولی والوسطی ثم اعلم بان فی المواقع اقوال ثلاثة احدھا ان یرفع یدیه اولا ثم یکبر وثانیھا ان یقارنھا بین التکبیر والرفع وثالثھا ان یکبر اولا ثم یرفع یدیه والحق ان الامر فیه واسع واولی الکیفیات الکیفیة الاولی ۱۲ میر عمدة ۵ قوله ووضع الیمین الخ ای تحت السرة لما روی انه رای النبی صلی الله علیه وسلم یرفع یدیه حین دخل فی الصلوٰة وکبر ثم التحف بثوبه ثم وضع یده الیمنی علی الیسری رواه مسلم وعن قبیصة بن وھب قال کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یومنا فیاخذ شماله بیمینه رواه الترمذی وقال حدیث حسن ولانه اقرب الی التواضع وابلغ الی الخشوع واقرب الی ستر العورة وحفظ الازار من السقوط فکان اولی ۱۲ حلبی کبیر ۳ ۵ قوله وتکبیرات الخ لما روی عن ابن مسعود رضی الله عنه قال کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یکبر فی کل رفع وخفض وقیام وقعود فی الصلوٰة اخرجه الترمذی والنسائی واحمد وغیرھم ومعنی قوله حتی القنوت ای حتی یکبر الانتقال من القراءة الی القنوت لکن

(حاشیه صفحه ۱) قوله رفع الیدین الخ الی قوله العیدین وھذا ثلثة وانما ثبت الرفع فیھا للحدیث المشھور وھو ان النبی صلعم قال لا ترفعوا الایدی الا فی سبع مواطن عند افتتاح

(حاشیه صفحه ۱) م یجب بترك الطمانینة سھوا عند الکرخی اللھم الان یقال المراد بوجوب السجدة فی صور القسم الاول انما ھو الوجوب بالاتفاق والوجوب فی الطمانینة لیس بھذه المثابة فانھا سنت عند الشیخ ابی عبدالله الجرجانی ۱۲

الرُّكُوعِ ثَلٰثًا وَّاَخْذُ رُكْبَتَيْهِ فِي الرُّكُوعِ وَتَفْرِيجُ

په رکوع کښې درې ځله او ټول ډډوا روزنګونونو دی په رکوع کښې او پرانستل

رکوع اند ۳ بار و ګرفتن هردو زانو است در رکوع و کشاده داشتن

الْاَصَابِعِ فِيهِ وَالْقُومَةُ وَالْجِلْسَةُ وَالسُّجْدَةُ عَلٰى

ګوتو ډلاسونو دی په دے رکوع کښې اوسم اودریدل دی پس له رکوع نه اوکښناستل په مینځ ډډوا روسجدو کښې اوسجدو

انګشتان است دران و قومه و جلسه است و سجده است بر

سَبْعَةِ اَعْضَاءٍ وَّتَسْبِيحُ السُّجُودِ ثَلٰثًا وَّالصَّلٰوةُ عَلَى

کول دی په اوو اندامونو باندې او تسبیح ویل دی په سجده کښې درې ځله اودرود ویل دی په

هفت اندام و تسبیح سجود است ۳ بار و درود خواندن است بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ بَعْدَ تَشَهُّدِ السَّلَامِ

پیغمبر صلے الله علیه وسلم باندے پس د التحیاتو د سلام نه

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس از تشهد سلام

وَالدُّعَاءُ بَعْدَهٗ لِنَفْسِهٖ وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَ

او دعا غوښتل دی پس له تشهد نه د پاڑه د خپل ځان اود پاڑه د ټولو مؤمنانو سره او

و دعاء کردن است پس از تشهد سلام برائے نفس خود و برائے همه مؤمنان مردان و

الْمُؤْمِنٰتِ وَالسَّلَامُ يُمْنَةً وَّيُسْرَةً وَالْخَاصُّ عَشْرَةً

بنځو او سلام ګرزول دی ښي طرف ته او ګس طرف ته اوخاص له دوئ نه لس دی

زنان و سلام گردانیدن است بجانب راست و چپ و خاص از انها ده اند

جَهْرُ الْاِمَامِ بِالتَّكْبِيرَاتِ

په جهر سره لوستل د امام دی تکبیرونو لره

بجهر گفتن امام است مر تکبیرات را

رضی الله عنهم بذلك وجهر بالتكبيرات وما روى عن عائشة رضى الله عنها و ابن عمر رضى الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان لا يجهر بالتكبير فجوابه ان عائشة رضى الله عنها كانت فى صف النساء فلم تسمع وابن عمر رضى الله عنه كان صبيا فى اخر الصفوف فلم يسمع ۱۲ منه

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِكَاتِبِهٖ

---

۱ قوله والسجدة على سبعة الخ لحديث اذا سجد العبد سجد معه سبعة اداب اى اعضاء كفاه وركبتاه وقدماه والوجه فههنا مطلق وجميع اجزائه ليس بمراد اجماعا بل المراد به الجبهة والانف لكونهما محل السجود والمراد من سجود هذه الاعضاء لثبوت صفة السجود لها بان يكون فى السجود كلها مستقبلا ۱۲ عمده ۲ قوله والصلوة لكونهما المامور بها بقوله تعالى يا ايها الذين امنوا صلوا عليه وسلموا تسليما والامر المطلق وان يفيد الايجاب الا ان النبى صلعم لما علق اتمام الصلوة بالعم بالفعل كما مر من حديث ابن مسعود بقوله عم اذا قلت هذا وفعلت هذا علمنا ان الامر ههنا ليس للايجاب والاية محمولة على الصلوة مرة واحدة فى عمره لان الامر لا يقتضى تكرارا وكلما سمع اسمه على ما قال الطحاوى لتكرر سببه كما تكررت العبادات بتكرار الاسباب توفيقا بين الدليلين وقوله عم لا اقل لمن لم يصل على محمول على نفى الكمال بهذه المعنى فالاستدلال بذلك عجز منه وغيره من الصحابة حين سالوه عم عن كيفية الصلوة عليه اللهم صل على محمد وعلى ال محمد كما صليت على ابراهيم وعلى ال ابراهيم انك حميد مجيد ۱۲ حلبى كبير وسيرة ۳ قوله والسلام الخ اى الواجب الذى يخرج به المصلى عن الصلوة واحترز به من التشهد فى القعدة الاولى والتشهد الذى يكون فى القعدة الاخيرة قبل سجود السهو فان الصلوة على النبى عليه السلام ليست بسنة فى هذين القعدتين ۱۲ ۴ قوله جهر الامام اى لان عليا رضى الله عنه امر الصحابة ۱۲

وَمُقَارَنَةُ الْمُقْتَدِیْ بِتَکْبِیْرَةِ الْاِمَامِ وَمُتَابَعَتُهٗ لَهٗ فِیْ

او پیوست کول دی دمقتدی خپل له تکبیر لره له تکبیر دَ امام سره او تابعداری دَ مقتدی ده امام لره

و پیوست کردن مقتدی است تکبیر خود با تکبیر امام و متابعت وی است مر امام را

سَائِرِ اَفْعَالِهٖ وَالتَّعَوُّذُ وَاِخْفَآؤُهٗ وَالتَّسْمِیَةُ

په باقی افعالو دَ امام کښ او تعوذ باالله لوستل دی او ورو (پټ لوستل) پے دی او بسم الله لوستل دی

در همه کارهائے امام و تعوذ خواندن است و بتخفیه خواندنش و خواندن تسمیه است

بَعْدَهٗ وَاِخْفَآؤُهَا وَهٰذِهِ الْاَرْبَعَةُ لِلْاِمَامِ وَالْمُنْفَرِدِ وَ

پس دَ اعوذ باالله نه او په پټه لوستل پے دی او دا څلور واړه امام لره دی او یوائے مونځ کونکی لره او

پس تعوذ و بتخفیه خواندن آن و این هر چهار مر امام را است و منفرد را است و

التَّاْمِیْنُ سِرًّا لَهُمَا وَلِلْمُقْتَدِیْ فِی الْجَهْرِیَّةِ اَیْضًا وَالتَّسْمِیْعُ

امین ویل دی په پټه سره دواړو لره (امام او منفرد لره) او مقتدی لره هم په جهری مونځ کښ هم دا رنګه او سمع الله ویل دی

آمین گفتن است بر طور خفیه امام و منفرد هر دو را و برائے مقتدی در نماز جهری نیز و سمع الله گفتن است

۴ اخرجه الطبرانی فی تهذیب الآثار واخرج احمد وابوداؤد و الترمذی والطبرانی والدارقطنی والحاکم وغیرهم عن وائل ان رسول الله صلی الله علیه وسلم لما بلغ غیر المغضوب علیهم ولا الضالین ه قال امین وخفض بها صوته ۱۲ من العمدة الرعایة وصلی الله علی النبی الکریم وعلی اله وصحبه وسلم تسلیمًا کثیرًا اه

۵ قوله والتسمیع الی قوله التحمید لحدیث اذا قال الامام سمع الله لمن حمده فقولوا ربنا ولک الحمد قال هذه قسمة والقسمة تنافی شرکه وهو مخرج عن الائمة الستة وغیرهم ۱۲ من عمدة الرعایة وصلی الله علی النبی الکریم وعلی اله وصحبه وسلم

۱ قوله ومقارنة الخ لقوله علیه السلام وانما جعل الامام لیؤتم به فلا تخالفوا منه فیما یمکن الموافقة والتحرز عن المخالفة بالقدر الواجبات حیث قال ومتابعة الامام فی ای حال وجد ۱۲ میر

۲ قوله ومتابعة الخ المتابعة قد یطلق علی ما یقابل المقارنة وقد یطلق علی ما یقابل المخالفة وهو الموافقة وعدم المخالفة واذا عرفت هذا فنقول ظاهر ان المراد بالمتابعة ههنا هو المعنی الاول وبالمتابعة فی باب هو المعنی الثانی ۱۲ محمد امین ملخصًا

۳ قوله واخفائه لحدیث انس رضی الله عنه صلیت خلف رسول الله صلی الله علیه وسلم وخلف الشیخین وکانوا یستفتحون بالتسمیة والتعوذ ۱۲ میر

۴ قوله و التعوذ ای قراءة اعوذ بالله من الشیطن الرجیم بعد الثناء لانه الماثور المتوارث ۱۲ عمدة

۵ قوله و اخفاؤها ولا یخفی علیک بان قوله و اخفاؤها عطف بیان من التعوذ والتسمیة وهذان اثنان من هذه العشرة وحاصل المؤل الی قلنا و التعوذ والتسمیة علی وجه الاخفاء وهو انما سماها اربعة مع انها فی الحکم والمآل انها اثنان نظرا الی الظاهر واعتبارا لوصف منفرد او انما قلنا ان قوله واخفاؤها عطف بیان من التعوذ والتسمیة لا معطوفین علیهما بحرف عاطف تحرزا عن ارتقاء العدد ۱۲ سید السند

۶ قوله سرا هذا هو الماثور عن عمر رض و علی رض انهما لم یکونا یجهران ببسم الله الرحمن الرحیم ولا بامین

لِلْاِمَامِ وَلِلْمُقْتَدِیْ التَّحْمِیْدُ وَلِلْمُنْفَرِدِ الْجَمْعُ فِیْ

امام لرہ اومقتدی لرہ دی اللھم ربنا لک الحمد ویل او یوائے مونځ کونکی لرہ جمع کول دی په

مر امام را و مر مقتدی را اللھم ربنا لک الحمد گفتن است و برائے منفرد جمع کردن ہر دو است در

اَیِّ صَلٰوۃٍ وَافْتِرَاشُ رِجْلِہِ الْیُسْرٰی لِلْجُلُوْسِ عَلَیْھَا

هر مانځه کښ اوغورول د ښۍ خپے د پاڑۂ د کښینا ستلو په هغے باندے

ہر نماز و گستردن پائے چپ اوست برائے نشستن بران

مَعَ نَصْبِ الْیُمْنٰی فِی الْقُعْدَۃِ لِلرِّجَالِ وَلِلنِّسَآءِ التَّوَرُّكُ

سرہ د اودرولو د ښۍ خپے په قعدہ کښ د پاڑۂ د ښځو په کښینا ستلو ډی

با ایستادہ داشتن پائے راست در قعدہ مردان را و برائے زنان نشستن بر سرین

اَلْبَابُ الرَّابِعُ فِی الْمُسْتَحَبَّاتِ وَھِیَ ثَلٰثَۃٌ وَّ

دا باب څلورم دے په بیان د مستحبو کښ او دا دریشت

ایں باب چہارم است در بیان مستحبات نماز و آنہا بست و

عِشْرُوْنَ اَلْعَامُّ اَرْبَعَۃَ عَشَرَ تَرْكُ الْاِلْتِفَاتِ یَمِیْنًا وَّشِمَالًا

دی عام دَدوی نه څوارلس دی پریښودل د نظر دی ښي طرف ته او کس طرف ته

اند عام ازانہا چہاردہ اند ترک کردن التفات است بطرف راست و چپ

کَمَا قِیْلَ وَتَغْطِیَۃُ الْفَمِ عِنْدَ

لکه چه ویلے شوی دی او پټول د خولے دی په وخت

چنانچہ گفتہ شدہ است و پوشیدن دہان است نزد

م مستحبات نماز و گفت الباب الرابع الخ ۱۲ محمد آمین

۵۷ قوله ترك الالتفات الخ حتی لو نظر بمؤخر عینیه یمینا و شمالا فلم یکن فی الالتفات شئ لانه صلی الله علیه وسلم فعله مرة بعد اخری ۱۲ ق ه ۵۸ قوله وتغطیة الفم لما روی ابو هریرة رض اذا تثاءب احدکم فی الصلوٰة فلیکظم ما استطاع فان الشیطان یدخل فمه رواه مسلم وغیره وفی روایة فلیضع یده علی فمه والحکمة فی تغطیه الفم عنده لان التثاؤب لما کان من الشیطان بالحدیث فلا یأمن المصلی من ان یدخل فی فمه فلو لم یغطوه فیورث الخلل فی اداء الرکن و یوقع الفتور فی الحضور فیکون التغطی مطروة له ورد اعلی نفسه ۱۲ السید

اعتبارا فعاله ۱۲ جلبی کبیروك ۵۳ قوله وللمنفرد الجمع بین التسمیع والتحمید فی ای صلوٰة اے فرضا کانت او نفلا وقنیة علی الارض ای لقائمها ۱۲ ق ۵۴ قوله وافتراش رجله الی قوله للرجال لما روی عن عائشة رض انه علیه الصلوٰة والسلام کان یفرش رجله الیسری وینصب الیمنی اخرجه مسلم وفی النسائی عن ابن عمر رض سنة الصلوٰة ان تنصب القدم الیمنی وتجلس علی الیسری وما اخرجه البخاری و اصحاب السنن و غیرهم بان جلوسه علیه السلام فی القعدة کان علی سبیل التورك فمحمول علی حال الضعف والکبر توفیقا بین الادلة ۱۲ کبیری بتصرف ۵۵ قوله التورك وهو الجلوس علی الورك بکسر الراء وهو ما فوق الفخذ فتخرج رجلیها من الجانب الایمن وتمکن من الارض لانها استر لهن والیق بحالهن ومبنی حالهن علی الستر لا علی الکشف الا تری الی قوله علیه السلام المرءة عورة مشهورة ۱۲ السید

۵۶ قوله فی المستحبات الخ چون مستحب از برائے تکمیل سنت است پس چون فارغ شد مصنف از بیان سنتہائے نماز شروع کرد در بیان م

غَلَبَةِ التَّثَاؤُبِ وَدَفْعُ السُّعَالِ مَا اسْتَطَاعَ وَزِيَادَةُ

د غلبے د اسویلی کښ | او دفع کول د توخی دی تر څو پورے چه طاقت لری او زیاتول د
غلبه فازه | و دفع کردن سرفه است چندان که می تواند | و زیاده کردن

الْقِرَاءَةِ عَلَى ثَلٰثِ اٰيَاتٍ وَالتَّرْتِيْلُ فِي الْقِرَاءَةِ وَ

قراءت دی په دریو ایتونو باندے | او په قرار لوستل د قراءت دی | او
قراءت است بر سه آیات | و ترتیل در قراءت است | و

تَسْوِيَةُ الرَّاْسِ مَعَ الظَّهْرِ فِي الرُّكُوْعِ وَوَضْعُ رُكْبَتَيْهِ

برابرول د سر دی | د شا سره | په رکوع کښ | او ایخودل د زنګنونو دی
برابر داشتن سر است | با پشت | در رکوع | و نهادن هر دو زانو است

قَبْلَ يَدَيْهِ وَيَدَيْهِ قَبْلَ الْاَنْفِ وَالْاَنْفَ قَبْلَ الْجَبْهَةِ

مخکښ د لاسونو نه او د لاسونو مخکښ د پوزے نه | او د پوزے مخکښ له تندی نه
پیش از هر دو دست و نهادن هر دو دست پیش از بینی | و بینی پیش از پیشانی

لِلسُّجُوْدِ وَعَلٰى عَكْسِ ذٰلِكَ الرَّفْعُ لِلْقِيَامِ وَالسُّجُوْدُ بَيْنَ

د پاڑه د سجدے او په عکس د دغے سره پورته کیدل د پاڑه د قیام او سجدې کول دی په مینځ
برائے سجده کردن و برعکس این است ایستادن برائے قیام | و سجده کردن درمیان

۴ والتعبير ذاتاً وصفة بالاعينة لكون الحد مشروعاً بالاجماع فمن قدر على التقويم والتصحيح فيما سواه فهو وغيره بالنسبه اليه سواء ۱۲ اذا اتى بالحد فقد اتى بالترتيل معنى فاذا اختار الترتيل من بين الانواع مع كونه مستطيعاً على التقويم في الكل ۱۲ السيد عه وتسوية الراس مع الظهر بفتح الظاء المعجمة في الركوع لان النبي ۴ كان يركع بحيث لو صب الماء لاستقر حتى

ل قوله عند غلبة التثاؤب اے بعد ما بالغ فی دفعه بقدر الامکان فاذا عجز یغطی فمه بان یضع ظاهر کفه الیسری علی فمه مستقبلا باطنه الی القبلة و یترك الیمنی مکانها لئلا یصیر تارکا سنة الاعتماد بالکلیة و التثاؤب تفاعل من الثوباء وهو فتح الحیوان فمه لما عراه من تمط او تمدد لکسل و امتلاء ۱۲ قریشیه ۵۲ قوله و دفع اه لان فیه ترك الادب فدفعه یکون اتیانا بالاذی عن النفس ۱۲ من العینی ۵۳ قوله والترتیل الخ وهو التالیف فی القراءة مع تفصیل الکلمات بعضها من بعض جامعا بشرط التجوید لانهما من قولهم قرء و رتل اذا کان موجدا بها وذلك اذا تفرج ما بین الاسنان علی استواء و رتل فی سیرته اذا تابعه خطوة من غیر سرعة فالقراءة المتفق علی ارتضائها نوعان احدهما الترتیل وهو التحقیق فی الافهام والتدبر فی المعانی والحروف وهو ان یتلو بلا مکث و لا عجلة وهو المتسهیل ثم بعدها نوع وهو المدور الاسراع فی القراءة لقول معاذ رضی الله عنه عرضت علی النبی صلی الله علیه وسلم القراءة فقراءه مدانتها یا مرنی به فالحاصل ان الترتیل هو المامور به بامر قطعی وهو قوله تعالی ورتل القرآن ترتیلا وتقضیة الامر بنا فی مشروعیة غیره ویقتضی وجوبه فی کل حال ان الفرض من الترتیل تقویم حروف القرآن و تصحیحها من التحریف ۴

الْيَدَيْنِ وَتَوَجُّهُ اَصَابِعِ يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ نَحْوَ الْقِبْلَةِ

د دواړو لاسونو کښ او مخامخ کول د ګوتو د لاسونو دی او د خپو دی په طرف د قبلې

هر دو دست دو بر داشتن انګشتان هر دو دست و هر دو پای خود بسوی قبله

وَتَرْكُ مَسْحِ الْجَبْهَةِ مِنَ التُّرَابِ وَالْعَرَقِ قَبْلَ السَّلَامِ

اونه پاکول د تندی دی له خاورو نه او د خولې نه مخکښ د سلام ګرزولو نه

و ترک کردن مسح پیشانی از خاک و نحوے پیش از سلام

وَالْفَصْلُ بَيْنَ الْقَدَمَيْنِ قَدْرَ اَرْبَعَةِ اَصَابِعَ فِي

او بیلتون دے په مینځ د دواړو قدمونو په قدر د خلورو ګوتو په

و جدائی داشتن درمیان هر دو قدم بمقدار چهار انګشت در

الْقِيَامِ وَوَضْعُ يَدَيْهِ عَلٰى فَخِذَيْهِ فِي الْقَعْدَةِ وَ

حال د قیام کښ او ایښودل د دواړو لاسونو دی په دواړو ورنونو (پټنونو) باندې په قعدې کښ او

حالت قیام و نهادن هر دو دست خود بر دوران خود در نشستن و

تَحْوِيلُ الْوَجْهِ يُمْنَةً وَّيُسْرَةً عِنْدَ السَّلَامِ وَ

ګرزول د مخ دی بنې طرف ته او کس طرف ته په وخت د سلام کښ او خاص د هغې نه

گردانیدن روے خود بجانب راست و چپ نزد سلام و خاص ازانها

الْخَاصُّ تِسْعَةٌ رَفْعُ الْيَدَيْنِ فِي مَا سَنَّ

خاص د هغې نه (۹) دی پورته کول د دواړو لاسونو دی په هغه ځایونو کښ چې سنت شوی دی

خاص ازانها نه چیز است برداشتن هر دو دست خود در جائیکه مسنون است ،

---

۱ قوله وترك مسح الخ اذا مسحه في الصلوٰة مزيل للخشوع المندوب اليه واما بعدها فيمسحه رفعا لمثله والضرر المتوقع من وقوعه في العين ۱۲ اشرح ۲ قوله والعرق وغيره من الحشيش والعرق بفتحتين رشم الجلد ۱۲ قهـ ۳ قوله قبل السلام فمسح التراب مستحب كما نقل عن الظهيرية وحكم الحشيش كحكم التراب ۱۲ قرشيه ۴ قوله والفصل بين الخ لما فيه من ۵

۵ الامكنية بالقيام بلا تضيق وتكليف يجعل المزاج من الخشوع كما لا يخفى على اهله لامنوع في الصلوٰة ۱۲ ۵ قوله ووضع يديه الخ وهو المروي من فعل رسول الله صلى الله عليه وسلم في معجم الطبراني وسنن سعيد بن منصور ومصنف عبد الرزاق وجامع الترمذي والسنن لابي داؤد والسنن النسائي وابن خزيمة والبيهقي ومسلم وغيرهم ۱۲ عمدة الرعاية ۶ قوله تحويل الوجه اي نقله يمنة ويسرة بحيث يرى بعض بياض خدّه الايمن والايسر قدمران التحويل سنة عند السلام اي قبل التسليمتين فيحول اولا ثم يسلم ۱۲ اللهم اغفر لكاتبه

فِيهِ حِذَاءَ شَحْمَتَيْ أُذُنَيْهِ لِلرِّجَالِ وَحِذَاءَ الْمَنْكِبَيْنِ

په هغې کښې برابر د دواړو نرمو د غوږونو خپلو تارینو لره او په برابر د دواړو اوګو دی

دران در برابر پنا ګوشس هر دو خود مردان را و برابر هر دو دوشس

لِلنِّسَاءِ وَوَضْعُ الْيَدَيْنِ تَحْتَ السُّرَّةِ لِلرِّجَالِ وَ

نبځو لره او ایښودل د دواړو لاسونو دی لاندے د نامهٔ نه تارینو لره او

برائے زنان و نهادن هر دو دست است زیر ناف برائے مردان و

عَلَى الصَّدْرِ لِلنِّسَاءِ وَإِخْرَاجُ الْكَفَّيْنِ عَنِ الْكُمَّيْنِ

په سینه باندے نبځو لره او و یستل د دواړو ورغوو دی له لستونړو نه

بر سینه برائے زنان و بردن کردن هر دو کف است از آستین ها

عِنْدَ التَّحْرِيمَةِ لِلرِّجَالِ وَالْقِرَاءَةُ عَلَى الْقَدْرِ الْمَرْوِيِّ

په وخت د تکبیر تحریمه کښې تارینو لره او قراءت لوستل دی په هغه اندازه چه روایت کړے شوېدے

نزد تکبیر تحریمه مردان را و خواندن قراءت است بر قدر روایت شده

۱۲ السفر فی الفجر المعوذتین اخرجه النسائی وابوداؤد وغیرهما وقرأ عمرؓ فی الفجر فی السفر الم تر کیف ولایلاف ومرة قل یاایها الکفرون وقل هوالله احد اخرجه ابن ابی شیبه وفی الاختیار فیه یقرأ فی الفجر والظهر سورة البروج وانشقت مما هو من اوساط المفصل لیحصل الجمع بین مراعاة السنة فی القراءة بین التخفیف لان السفر مظنة المشقة فلابد ان یکون قراءة السفر اخف مما یقرأ فی الحضر بالتطویل فی السفر وقد صح انه قرء فی الفجر سورة الکوثر وانفطر وفی العصر والعشاء دون ذلک نحو سورة الطارق والشمس وضحیها وفی المغرب یقرء بالاقصار جدًا کالعصر والکوثر والاخلاص لانه قرأ فی محل الطول ماهو اوسط فلابد ان یکون ما محله التوسط دون ذلک ثم ما محله القصر دونه وفی الحضر فی الضرورة یقرء بقدر ما لایفوت وقت الصلوٰة کما فی السفر فی حاله الضرورة للاشتراک فیهما وفی الاختیار یقرأ فی الفجر فی الرکعتین باربعین اٰیة فی کل رکعة وهو الادنی او خمسین اٰیة وهو الاوسط والاعلی الزیادة علی ستین الی المائة کما هو مروی وفی الظهر کذلک ان یقرء مثل ما یقرأ فی الفجر فی مسلم عن ابی سعید الخدری انه مروی نحو ذلک قیام رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الظهر والعصر قیامه فی الرکعتین الاولیین من الظهر قدر قراءة الم السجدة وفی العصر والعشاء ولاقبله لما ثبت انه صلی الله علیه وسلم قرأ فی العصر والسماء ذات البروج والسماء والطارق اخرجه ابوداؤد وقرأ فی العشاء بسورة والشمس اخرجه النسائی ۱۲ من المیر والحلبی الکبیره وعمدة

---

۱ قوله فیه ای فی هذا المواضع وهو تکبیر الافتتاح والقنوت وتکبیرات العیدین لما روی انه علیه السلام اذا کبر رفع یدیه حذاء اذنیه ولان خلف الامام اصم واعمی فالجهر للاعمی والرفع للاصم لیعلما دخوله فی الصلوٰة وهذا المقصد انما یحصل اذا رفع یدیه الی راسه وما جاء فی حدیث ابی حمید انه کان النبی صلی الله علیه وسلم اذا کبر رفع یدیه الی منکبیه فکان عند العذر فی زمان البرد حیث کان ایدیهم تحجب شیأ بهم فرفع علیه الصلوٰة والسلام یدیه فی الکم فبلغ کما شحمتی اذنیه فاکتفی بذلک لحصول المقصد وهو الاعلام او محمول علی حالة الکبر کما ذکره العلی القاری فی مسند الامام شرح مسند الامام ۱۲ میر تصرف

۲ قوله المنکبین بفتح المیم وکسر الکاف مجتمع راس الکتف والعضد ۱۲ ق

۳ ای مستحب للنساء سواء کانت حرة او امة علی الاصح وقیل الامة کالرجل کذا فی البحر وغیره ۱۲ عمدة الرعایه

۴ قوله علی القدر المروی الخ تفصیل المقام ان المنفرد والامام لایخلو من ان یکون فی السفر او فی الحضر وفی الاول اما فی حالة الضرورة بان کان علی عجلة من السیر او خائفا من عدو او لص او حالة الاختیار بان یکون حالة امن وقرار وفی الثانی کذلک بان خاف فوت الوقت او فیه سعة ففی السفر فی الضرورة یقرء الفاتحة ای سورة شاء لانه قد اثر فی اسقاط الشرط فلان یؤثر فی تخفیف القراءة اولی وقد ثبت ان النبی صلی الله علیه وسلم قرأ من مرة فی

۲ قوله فی الرکوع الخ ولا یخفی ان ما ذکر من ابعاد جمیع هذه الاعضاء انما یکون فی السجود واما فی الرکوع فیکون ابعاد الضبعین من البطن من الفخذ لان الرکوع لا یتصور بدون ابعاد الفخذ من الساق من الارض

حتی یکون هذه الابعاد فی الرکوع ایضا مستحبا اذا صلی قاعدا ۱۲ مولوی محمد امین ۳ قوله للمفترض دون غیره لان قراءة الفاتحة فیما بعد الاولیین واجب فی غیر الفرض لان کل شفع من النفل ۱۲ ۴ قوله والتسمیة الخ لان اکثر المشائخ علی هذا ونقل فی الکفایة عن الحسن قال احسن ان یسمی اول کل رکعة عندنا جمیعا لاختلاف فیه وقد مر ان المستحب ما احبه السلف وهذه لهذه المثابة ۱۲ ۵ قوله وانتظار المسبوق الخ ای لا یباح للمسبوق ان یقوم الی قضاء ما سبق به قبل سلام الامام بل یکره تحریما لنهیه عن الاختلاف علی الامام بقوله انما جعل الامام لیؤتم

لِلْإِمَامِ وَالْمُنْفَرِدِ وَزِيَادَةُ التَّسْبِيحَاتِ عَلَى الثَّلٰثِ

امام لره او یوالے مونځ کونکی لره اوزیاتوالے د تسبیحونو دے په دریو باندے
امام را ومنفرد را و افزودن تسبیحات است بر سه بار

وِتْرًا لِلْمُنْفَرِدِ وَإِبْعَادُ الضَّبُعَيْنِ مِنَ الْبَطْنِ وَالْبَطْنِ

چه طاق وی یوالے مونځ کونکی لره اولرے ساتل د دواړو متیودی له کیږدے نه او کیږده
که طاق باشد مر منفرد را و دور داشتن هر دو بازو از شکم و شکم را

مِنَ الْفَخِذِ وَالْفَخِذِ مِنَ السَّاقِ وَالسَّاقِ مِنَ الْأَرْضِ

له ورانونه (پتون) نه اولرے ساتل د پتون د پنډۍ نه او د پنډۍ له زمکے نه
از ران و ران از پاچه و پاچه از زمین

فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ لِلرِّجَالِ وَبِالْعَكْسِ لِلنِّسَاءِ وَ

په رکوع کښ او په سجده کښ نارینو لره او د دے په خلاف دی ښځو لره او
در رکوع و سجده مردان را و بخلاف آن مر زنان را و

قِرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ بَعْدَ الْأُولَيَيْنِ لِلْمُفْتَرِضِ فِي الْمَشْهُورِ

لوستل د الحمد دی پس له دوه رکعتو اولونه د پاره د فرض مونځ کونکی په روایت مشهوره کښ
خواندن فاتحه پس دو رکعت اول مر فرض نماز ادا کننده را در روایت مشهور

وَالتَّسْمِيَةُ قَبْلَ الْفَاتِحَةِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ وَانْتِظَارُ الْمَسْبُوقِ

او بسم الله ویل دی وړاندے د الحمد نه په هر رکعت کښ او انتظار کول د مسبوق دی
و خواندن بسم الله پیش از الحمد در هر رکعت و انتظار کردن مسبوق است

۱ وهو معذور او یبدله الحدث او یخاف مرور الناس بین یدیه ونحو ذلك فلا یکره خ من یقوم قبل السلام بعد قعوده قدر تشهد اصلا ۱۲ غنیة المتملی ÷

---

۱ قوله والبطن من الفخذ الخ لما فی مسلم عن میمونة کان النبی صلی الله علیه وسلم اذا سجد جافی یدیه ای عصدیه عن جنبیه حتی ان لو بهمة ای ولد الضأن لو ارادت ان تمر بین یدیه لمرت وهذه المبالغة المذکورة فی هذا الحدیث لا تتأتی مع التصاق البطن بالفخذین فلزم مباعدتهما عنهما ۱۲ حلبی کبیر ÷

فلا یختلفوا علیه الحدیث الا ان یکون القیام لضرورة الصون عن الاختلاف علی الامام بقوله عن الفساد کما اذا خشی ان انتظر ان تطلع الشمس قبل الصلوة فی الفجر او یدخل وقت العصر فی الجمعة او یمضی مدة مسحه او تخرج الوقت

اِلٰی فَرَاغِ الْاِمَامِ اَلْبَابُ الْخَامِسُ فِی

ترفارغ کیدو دَ امام پورے | دا باب دے | پنځم | په
تا فراغت امام | این باب | پنجم است | در بیان

الْمُحَرَّمَاتِ وَهِیَ اَرْبَعَةَ عَشَرَ فِی الْعُمُوْمِ اَلْجَهْرُ

بیان دَ حرامو کښ | او دا څوارلس دی | په عموم سره | په زوره لوستل
حرام | و او چهارده اند | بنا بر عموم | آشکارا خواندن

بِالتَّسْمِیَةِ وَالْجَهْرُ بِالتَّامِیْنِ وَالْاِلْتِفَاتُ یَمِیْنًا

دَ بسم الله دی | او په زوره لوستل دَ آمین دی | او کتل دی | نبی طرف ته
بسم الله است | و آشکارا خواندن آمین است | و نگریستن است | بجانب راست

وَّشِمَالًا بِتَحْوِیْلِ بَعْضِ الْوَجْهِ وَالنَّظْرُ اِلَی السَّمَآءِ وَ

او کس طرف ته سره دَ کړوَلو دَ بعض مخ سره | او کتل دی آسمان ته | او
و بجانب چپ مع گردانیدن بعض | از روئے | و نگریستن است | بسوئے آسمان | و

الْاِتِّکَآءُ عَلَی الْاُسْطُوَانَةِ اَوِالْیَدِ وَنَحْوِهِمَا بِلَا

تکیه کول دی په ستنه | یا په لاس باندے او یشان دَ دواړو بغیر
تکیه کردن است | بر ستون | یا به دست | و بمثل آن هر دو | بغیر

عُذْرٍ وَّرَفْعُ الْیَدَیْنِ فِیْ غَیْرِ مَا شُرِعَ وَرَفْعُ

دَ عذر نه او پورته کول دَ دواړو لاسونو دی په سوا دَ هغه ځایونو کښ چه روا شویدی او پورته کول
عذر | و برداشتن هر دو دست در سوائے آن مقامیکه مشروع شده است | و | برداشتن

۴ فیباح لان الله لا یکلف نفسا الا وسعها ۱۲ کبیری ۵۶ قوله فی غیر ما الخ لانه اعراض عن المشروع الثابت بالافعال النبویة واقواله المرضیة واصحابه ۵ ولانه فعل زائد لیس من مقمات الصلوة لان المفسد انما هو العمل الکثیر وهو ما یظن ان فاعله لیس فی الصلوة ۱۲ کاف اللهم اغفر لکاتبه ولمن سعی فی تصحیحه ولوالدیه ولاساتذته ولجمیع المؤمنین والمؤمنات یوم یقوم الحساب ط

۵۱ قوله الباب الخامس الخ لما فرغ من بیان المشروعات التی کانت الصلوة جامعة بها اراد ان یشرع فی بیان غیر المشروع لیکون المصلی مجتنبا عنه لسلامة الصلوة عن النقض والفساد فقال الباب الخ ۵۲ قوله فی العموم الخ ولم یذکر القسم لعدمه ولندرته ۱۲ ۵۳ قوله والجهر بالتامین لما روی عن ولید بن حجران النبی صلے الله علیه وسلم اخفی بها وما روے ابن ماجة انه علیه السلام اذا تلی غیر المغضوب علیهم ولا الضالین قال امین حتی یسمع فی الصف الاول فیرتج المسجد فقلنا تعارض روایتان الجهر والاخفاء فی فعله فرجعنا الی الاصل فی الدعاء فان معناه استجب واما فی سنن النسائی وابن حبان قال صلے الله علیه وسلم اذا امن الامام فامنوا الحدیث فان ادیت تامینهم علی تامینه علمنا انه کان منعنا لایمکن العمل من الکلمة الفاء ۱۲ من البحری ۵۴ قوله والنظر الی السماء الخ لان فیه ترک الخشوع وهو الادب قال ابو طلحة عن رسول الله صلے الله علیه وسلم حین نزل قوله تعالی قد افلح المؤمنون الذین هم فی صلاتهم خشعون الآیة ما الخشوع یا رسول الله فقال ان یکون منتهی بصر المصلی الی موضع سجوده والنظر الی السماء ینافیه وقد قال النبی صلے الله علیه وسلم ما بال اقوام یرفعون ابصارهم الی السماء فی صلوتهم وقال لینتهین عن ذلک او لتخطفن ابصارهم اخرجه البخاری ومسلم وابوداؤد وغیرهم بالفاظ متقاربة ۱۲ میر وعمدة الرعایه ۵۵ قوله کالمرض والکبر واما اذا کان بعذر ۴

۱۲الدعاء یستجاب لهم ویرزق بهم اهل الرزق وفیه من قال حین یخرج من اللیل بسم الله عشر مرات لحدیث وللاحادیث و عقدة واحرکه من کرر التسبیح علی عدد معین کثیر من ان یحصی وفی اعانة کتب الحدیث ۱۲ بدریه منظور ترشیه وقد علم من الکتب المنقولة لعلماء مذهبنا ان الاشارة لاشك فی استحبابها وان لم یکن من سنن الهدی فبعد ذلك من قال بحرمتها ظنیة او قطعیة اوصنف الکتب فی حرمتها ومنعها من ثبوتها بالاحادیث الصحیحة من القولی والفعلی الخ ۱۲ عفه قوله والاشارة هو ان یعقد الخنصر والبنصر یحلق الوسطی الابهام براسهما ویشیر بالسبابة عند اشهد ان لا اله الا الله فیرفع عند لا الله فیکون کالنفی والاثبات ۱۲ قهستانی بتصرف والاشارة بالمسبحة عند التشهد سنة ثابتة بالاحادیث الصحیحة کما لا یخفی علی من له حصة من هذا العلم الشریف ولا شك فیه الا من کان لجهل تام علی الاحادیث النبویة والاختلاف موضع الرفع وکیفیتها ۱۲ ملا شیر محمد نوری رحمة الله علیه

۵۳ قوله فی غیر الوتر لما روی انه علیه الصلوٰة والسلام قنت شهرا فی صلوٰة الفجر یدعو علی قبائل من الکفار ثم ترکه اخرجه مسلم وغیره فکان منسوخا والعمل بالمنسوخ حرام وبالجملة ان الاحادیث الواردة فی القنوت فی الفجر وغیره کلها محمولة علی قنوت النوازل ونحوه کما حققه ابن القیم ۱۲

عمدة الرعایه

الْاَصَابِعِ فِی الرُّکُوْعِ وَالسُّجُوْدِ عَنِ الْاَرْضِ وَ

دَ کوتو دی پہ رکوع کښ او په سجده کښ له زمکے نه او

انگشتان است در رکوع و سجود از زمین و

الْجُلُوْسُ عَلٰی عَقِبَیْهِ لِلتَّشَهُّدِ وَالْعَبْثُ[1] بِثَوْبِهٖ اَوْ

کښیناستل دی په پوندو باندے د پاره د التحیاتو اولوبے کول دڅاڅے خپلے سره یا

نشستن بر هر دو پاشنه در تشهد وبازی کردن است بجامهٔ خود یا

بِبَدَنِهٖ دُوْنَ الثَّلٰثِ وَالْاِشَارَةُ[2] بِالسَّبَّابَةِ کَاَهْلِ

له بدن خپل سره کم له دریو څلونه او اشارة کول دی په مسواکے کوتے سره په شان د اهل

بدن خود کم از سه کرت واشارت کردن است بانگشت شهادت مانند اهل

الْحَدِیْثِ وَقَصْرُ السَّلَامِ عَلٰی جَانِبٍ وَالْقُنُوْتُ

حدیثو او سلام کوتاه کول دی هم یو طرف ته اولوستل د دعاے قنوت دی

حدیث و قصر سلام هم بر یک جانب و خواندن دعاے قنوت

فِیْ غَیْرِ الْوِتْرِ وَالزِّیَادَةُ[3] فِی التَّکْبِیْرَاتِ وَالثَّنَاءُ

په غیر د وتر و کښ اوزیاتوالے دے په تکبیرونو کښ او په سبحانك اللهم کښ

در غیر وتر و افزونی در تکبیرات و در سبحان

[1] قوله والعبث بثوبه الخ الاصل فیه حدیث ان الله کره لکم ثلثا العبث فی الصلوٰة والرفث فی الصوم والضحك فی المقابر اخرجه الفضاعی ویدل علیه ایضا حدیث اسکنوا فی الصلوٰة اخرجه مسلم فی صحیحه وغیره ۱۲ [2] قوله والاشارة بالسبابة قال فی الملتقط والزاهدی ما یدل علی انه یفعل الاشارة اتفاقا وانما الاختلاف فی الکیفیة وذکر فی النسخة الصحیحة من المضمرات ان الکیفیة الصحیحة ان یعقد الخنصر والبنصر یحلق الوسطی مع الابهام ویشیر بالسبابة وهو الظاهر ثم کلام شیخ الاسلام وغیرهما من الائمة ما یدل علی الامر بالتسبیح والتحمید والتکبیر علی عدد معین یترتب الثواب الجزیل علیه فارجع الیها ان اردت زیادة التحقیق لما قلنا وصح انه علیه السلام کان یعقد التسبیح بالانامل کما فی حصن حصین نقلا من حصاص ای کان یامر ان یراعی التکبیر والتقدیس والتهلیل ان یعقد بالانامل قال لانهن مسئولات متفقات ۱۲ مص رایت النبی صلی الله علیه وسلم یعقد التسبیح بیمینه وفیه ناقلا من استغفر المؤمنین والمؤمنات کل یوم سبعا وعشرین مرة کان [3] قوله فی غیر الوتر لما روی انه علیه الصلوٰة والسلام

الصلوة كالتنحنح والتنخم وغيرهما ۱۲ شرح ۵۶ قوله تكرار التكبير اى التحريمة بان يقول مثلا الله اكبر الله اكبر ۱۲ ق
لانه ليس من متممات الصلوة وكن المريتوارث من احد من اهل الاقتداء ولانه يلزم تاخير الثناء التى

وَالتَّسْبِيحَاتِ وَالتَّشَهُّدِ عَلَى السُّنَّةِ وَتَرْكُ

او په تسبيحاتو كښ او په التحياتو كښ په قدر مسنونه باندے او پريخودل
در تسبيحات و در التحيات بر قدر مسنون و ترك

الْوَاجِبِ مِمَّا سَبَقَ عَمَدًا وَفِي الْمُحِيطِ ذُكِرَ

د واجبو دى له هغے نه چه پروړاندے بيان شوى دى په قصد سره او په محيط كښ ذكر دى
واجب است ازانها كه سابق گذشته بقصد و در محيط است كه ذكر شده

الْمُحَرَّمَاتِ فِي الْمَكْرُوهَاتِ الْبَابُ السَّادِسُ

د احرام كارونه د مانځه په مكروهاتو د مانځه كښ د باب دے شپږم
محرمات نماز در مكروهات باب ششم است

فِي الْمَكْرُوهَاتِ وَهِيَ تِسْعَةٌ وَخَمْسُونَ الْعَامُّ اثْنَانِ

په بيان د مكروهاتو د مانځه كښ اودا نهه پنځوس دى عام له دوى نه دوه
در بيان مكروهات نماز و آن پنجاه و نه اند عام ازانها دو چهل اند

وَأَرْبَعُونَ تِكْرَارُ التَّكْبِيرِ وَالْعَدُّ بِالْيَدِ لِلَاءِ وَنَحْوِهَا

څلويښت دى تكرارول د الله اكبر دى او شمارل دى په لاس سره ايتونو لره او په شان د ايتونو
تكرار تكبير است و شمردن بدست آيات ها را و مانند آن

ف۱ قوله على السنة لانه غير منقول عن النبى صلى الله عليه وسلم ومن الصحابة اجمعين ۱۲ مير
ف۲ قوله وترك الواجب الخ لان فى تركه عقاب كما مر فى صدر الكتاب والعقاب انما يترتب على المحرم دون المكروه لان فيه عتابا فيكون تركه حراما ۱۲ شرح ف۳ قوله فى المكروهات نظرا الى ان كل مكروه حرام عندنا لان الحرمة نوعان قطعية واطلق على الثانى الكراهية وعند البعض هو اقرب الى الحرام فعلى التقدير ذكرها شائع ۱۲ مير ف۴ قوله الباب الخ لما فرغ من بيان المحرمات اراد ان يشرع فى المكروهات لقربها اليها كما مر وقدمها على بيان ما يفسد لانها كالجزء منه من حيث انه اعم اذ كل مفسد مكروه ولا عكس وذلك لان الفساد يتضمن الكراهة لان بطلان العمل مكروه اعنى بالمعنى اللغوى وعند المحبوب المرضى فيعم الحرام وبعض المصنفين قدم المفسد على المكروه بيانا لكونه اقوى امرا ۱۲ حلبى ملخصا ف۵ قوله فى المكروهات اى الامور التى يكره فعلها من المصلى لئلا يرد ان من المكروهات التى اوردها المصنف ليس بمكروه خارج م

لغو بيهوده
عمدا قصدا
مفسد فاسد كوونكے
مكروها ۱۲ ف۶ قوله
والعد الخ بفتح العين
وتشديد الدال هو
ضم الاعداد بعضها
الى بعض وانما يكره
لانه ليس من اعمال
الصلوة ومنافٍ
للخشوع ولانه يشغل
عن سنة الاخذ و
التقييد باليد لاجل
ان العد برءوس
الاصابع والحفظ
بالقلب غير مكروه
وباللسان مفسد و
التقييد ونحوها لاجل
ان عد غيرها كعد
الصفوف عمدا ينافى
الصلوة ولا يرد عليه
ما قيل انه ليس بمكروه
ولان المصلى يفتقر
الى ذلك المراد سنة
القراءة وللعمل بما
جاءت به السنة فى
صلوة التسبيح للعد
حين سألته عن
التسبيح اعقد بالانامل
فانهن مسئولات
مستنطقات يوم
القيمة لعدم امكان العمل بمراعات السنة بدون ذلك وهو ان يعد ذلك قبل الشروع لغنى عن العد باليد ۱۲
من الشروح ۞

وَالتَّخَصُّرُ وَمَا هُوَ مِنْ اَخْلَاقِ الْجَبَابِرَةِ وَالتَّنَخُّمُ بِلَا

اوڵاس په نشي لهځوڵ دی اوهغه کارچه له خویونو ډک متکبرانونه دی اوغاړه تازه کول دی بے له

ودست بر تهیگاه نهادن د آنچه از اخلاق متکبران است و سرفه کردن بغیر

عُذْرٍ وَّلَوْ بِغَيْرِ حُرُوْفٍ وَّالتَّنَحْنُحُ وَالتَّنَفُّخُ غَيْرَ

عذر نه اګرکه بغیر ډک حرفونونه وی هم. اوپوزه سوبرڅول اوپوکی کول دی چه اوریدلے

عذر اگرچه بغیر حروف باشد و بینی افشردن و دمیدن که شنیده

الْمَسْمُوْعِ وَاِمْسَاكُ الدَّرَاهِمِ وَنَحْوُهُ فِي الْفَمِ بِحَيْثُ

نشي اد نیول ډډ روپو دی اوپشان ډډ هغے په خوله کښ په داسے شان سره

نه شنود و گرفتن دراهم و مانند آن دردهان بطورے که

لَا يَمْنَعُ الْقِرَاءَةَ وَاِعْلَاءُ الرَّاْسِ فِي الرُّكُوْعِ وَابْتِلَاعُ مَا

چه نه مخے بندوی ډلوستلو ډ قراءت نه اوچتول ډ سر دی په رکوع کښ اوتیرول ډ هغه څخیر

باز ندارد از خواندن قراءت و برداشتن سر در رکوع و فرو بردن چیزے

بَيْنَ الْاَسْنَانِ لَوْ كَانَ قَلِيْلًا وَّتَرْكُ سُنَّةٍ مِّنَ السُّنَنِ وَاِتْمَامُ

دی چه په میخ ډ غابونو کښ وی کچرے لږ وی اوپریخودل ډ یوسنت دی له سنتونه اوتمامول

که میان دندان باشد اگر باشد اندک وترک کردن سنتے از سنتها و تمام کردن

الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوْعِ وَتَحْصِيْلُ الْاَذْكَارِ فِي الْاِنْتِقَالَاتِ

ډ قراءت دی په رکوع کښ اوحاصلول ډ ذکرونو یعنی ویل ډ ذکرونو دی په تللوکښ لږ یو رکن بل رکن ته

قراءت در رکوع و تحصیل اذکار در انتقالات

الانتقال ونحو ذلك لان السنة ان يكون ابتداء الذكر عند ابتداء الانتقال وانتهاؤه

عند انتهاء الانتقال فمخالفة ذلك مخالفة للسنة فيكره ۱۲

غنية المتملى ؛

لنفس انها قيد بذلك لانه اذا كان مسموعا فهو بمنزلة الكلام المفهوم معناه الكراهية فيقطع صلوته ومارويان النبي صلى الله عليه وسلم كان تنخنح في الكسوف فمحمول على ما كان الكلام مباحا في الصلوة ۱۲ مير ملخصا ۵۴ قوله واسماك الخ اذا فيه من الشغل بلا فائدة لكونه اجنبيا من الصلوة وليس فيه تتميم لهما ولافيه رفع الضرورة ۱۲ كبيري ۵۵ قوله واعلاء الخ لمخالفة هيئة الركوع المسنونة على ما هو ولانه من اخلاق الجبابرة وقد قال تعالى قد افلح المؤمنون الاية والخشوع اريد به التخضع لا الاعلاء فان قيل اذا كان هذا من اخلاقهم وقد ذكر ان ما هو من اخلاقهم فهو مكروه وهو داخل فيه فكيف يكون افراد العام اربعين مع الاثنين هذا انما يكون منه اذا كان الكلام والمراد به الثاني فلم يدخل اعداد القسم العام ۱۲ سيد السند ۵۶ قوله الانتقالات بان ياتي بالاذكار المشروعة في الانتقالات بعد تمام الانتقال بان يكبر للركوع بعد الانتهاء الى حد ويقول سمع الله لمن حمده بعد تمام

وَوَضْعُ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ عَلَى الْأَرْضِ لِلسُّجُودِ بِلَا

او ایخودل د لاسونو دی پرو مخه له زنګنونو نه په زمکه باندے د پاڑه د سجدے کولو پے له

د نهادن هر دو دست پیش از زانوئے خود بر زمین برائے سجده بغیر از

عُذْرٍ وَرَفْعُهُمَا بَعْدَ رُكْبَتَيْهِ لِلْقِيَامِ كَذَلِكَ وَالْإِقْعَاءُ

عذر نه او پورته کول پے هم پس له زنګنونو نه د پاڑه د اودریدلو هم ارنګے او کښینا ستل پے په

عذر و برداشتن هر دو دست پس از زانوهائے خود برائے قیام همچنین و نشستن

كَإِقْعَاءِ الْكَلْبِ وَتَغْطِيَةُ الْفَمِ بِلَا غَلَبَةِ التَّثَاؤُبِ

شان د کښینا ستلو د سپي او پټول د خولے پے د علیے د اسویلی نه

مثل نشستن سگ و پوشیدن دهان بغیر از غلبه فازه

وَغَمْضُ الْعَيْنَيْنِ وَقَلْبُ الْحَصَى إِلَّا أَنْ لَا يُمْكِنَهُ

او پټول د سترګو دی او اړول د کیتو دی مګر که امکان نه وو د سجدے کولو

د بند کردن چشمان و گردانیدن سنګریزه ها مګر آن که نمی تواند بران

السُّجُودَ فَأَتَى بِهِ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ وَمَسْحُ الْجَبْهَةِ مِنَ

نو او د ډکرې یو ځل یا دوه ځله او پاکول د تندی دی د

سجده کردن پس بکند یک بار یا دو بار و پاک کردن پیشانی از

التُّرَابِ وَالْعَرَقِ قَبْلَ الْفَرَاغِ

خاورے نه او د خولے نه پخوا له فارغیدلو نه د مانځه نه

خاک و خوے پیش از فراغت از نماز

قوله ووضع یدیه الخ لما روی ابوهریرة عن رسول الله صلے الله علیه وسلم انه قال اذا سجد احدکم فلا یبرك کما یبرك البعیر ویضع یدیه قبل رکبتیه کما یبرك البعیر شبه ذلك ببرك البعیر مع انه یضع یدیه قبل رجلیه لان رکبة الانسان فی الرجل ورکبة الدواب فی الید فاذا وضع یدیه اولا فقد شابه فی البرك والحدیث مروی عن سعد بن ابی وقاص کنا نضع الیدین قبل الرکبتین فامرنا رسول الله صلے الله علیه وسلم ان نضع الرکبتین قبل الیدین ۱۲ حلبی کبیر قوله بلا عذر من الکبر والمرض ونحوهما لان فیه ترك السنة ان یضع رکبتیه قبل یدیه کما مر ۱۲

عنے الهم والحزن ۱۲ حلبی

وَلَفُّ الثَّوْبِ وَالتَّثَاؤُبُ وَالتَّمَطِّي وَفَرْقَعَةُ الْأَصَابِعِ

او انخستل د جامے دی او اسویلے کول دی او تاویدل دی او تهقونه ویستل له ګوتو نه

و پیچیدن جامه و فازه کردن و خمیازه کردن و بانگ بر آوردن از انگشتان

وَالِاسْتِرَاحَةُ مِنْ رِجْلٍ إِلَى رِجْلٍ وَتَفْرِيجُ الْأَصَابِعِ

او دمه کول دی د یوے خپے نه بلے خپے ته او ارتوول د ګوتو دی

و آرام کردن از یک پائے بہ پائے دیگر و کشادہ داشتن انگشتان

فِي غَيْرِ الرُّكُوعِ وَالتَّعْجِيلُ فِي الْقِرَاءَةِ وَتَرْكُ تَسْوِيَةِ

په غیر د رکوع نه او تلوار کول دی په قراءت کښې او نه برابرول د

در غیر حالت رکوع و فوزی کردن در قرأت و برابر نہ داشتن

الرَّأْسِ مَعَ الظَّهْرِ رَاكِعًا وَالتَّخَطِّي ثَلَاثًا فَصَاعِدًا بِلَا

سر دی له شا سره په حال د رکوع کښې اوقدمونه اخستل دی درے ځله یا زیات بے له

سر با پشت در حالت رکوع و گام برداشتن سہ بار یا زیادہ بغیر از

عُذْرٍ لَوْ وَقَفَ بَعْدَ كُلِّ خُطْوَةٍ وَالتَّمَايُلُ يَمِينًا وَشِمَالًا

عذر نه کجرے اودریدلو پس له هر قدم نه اوخوزیدل دی بنی طرف ته اوګس طرف ته

عذر اگر ایستاد پس از ہر گام و جنبیدن بسوی راست و چپ و

وَقَتْلُ الْقُمْلَةِ دُونَ الثَّلَاثِ وَدَفْنُهَا كَذَلِكَ وَإِلْقَاءُ الْبُزَاقِ

او وژل د سپګے دی کم له درینونه او بنځول یے هم دی دارنګه اوتوکل د لاروی

و کشتن شپش کم از سہ و دفن کردن آن همچنان و افگندن تف

وَنَزْعُ الْخُفِّ بِعَمَلٍ يَسِيرٍ وَشَمُّ الطِّيبِ وَالتَّرَوُّحُ بِالْمِرْوَحَةِ

اوویستل د موزے دی په عمل لږ سره او بوئیول د خوشبوئی دی اوباد اخستل دی په پکی سره

و کشیدن موزه بہ عمل اندک و بوئیدن خوشبو و باد حاصل کردن بہ باد بیزہ

باعتبار ما یؤل الیه کمن قتل قتیلا ۱۲ شرح ۵ قوله و قتل القملة الخ بید واحدة اذا کان القتل

دون الثلاث ولو وقع بالیدین ففیه شبهة الفساد ۱۲ قرشیه

ولا یفسد ۱۲ کبیری ۵ قوله والتمایل الخ لانه لیس من اعمال الصلوة ولا مصلح لها ایضا بل فیه ترک السکون المسنون فی الصلوة ایضا بل انه من العبث والمنافی للخشوع و قتل القملة و دفنها کذلک لانه کذلک لکن لا تفسد الصلوة به لکونه عملا یسیرا والقاء الخ لانه فعل اجنبی لا فائدة فیه والبزاق کعراق ماء الفم اذا خرج منه و ما دام فیه فهو ریق والتنحیة

ویکره ان یخطو ثلثا وکان خطوته بلا عذر واما اذا کان بعذر فلا یکره کما اذا سبقه الحدث فمشی وکما لو مشی لقتل الحیة او العقرب علی قول السرخسی وکما لو مد جلا عن صف حین لم یجد مکانا لیصلی فیه لان الاعذار مستثناة لو وقف ای وهذه الکراهیة فیما اذا کانت الخطوات بغیر عذر وکان یقف بعد کل خطوتین فقیل به لانه لو لم یقف بعد کل خطوة بل خطا ثلث خطوات متوالیات تفسد صلوته لانه عمل کثیر اذا کان ذلک بغیر عذر فالحاصل ان المشی اذا کان بعذر لا یفسد ولا یکره وان کان بغیر عذر فان کان ثلاث خطوات متوالیات یفسد والا یکره فقط

اَوِ الثَّوْبِ دُوْنَ الثُّلُثِ وَتَعْيِيْنُ السُّوْرَةِ لِصَلٰوةٍ

یا جامے سرہ کم لہ دریو خلونہ او مقرروُل دَ سورت دی دَ یارہ دَ یو مانځہ

یا بدن جامہ کم از سہ بار و مقرر کردن سورت برائے نماز ے

مُعَيَّنَةٍ بِحَيْثُ لَا يَقْرَأُ غَيْرَهَا وَالْجَمْعُ بَيْنَ السُّوْرَتَيْنِ

خاص پہ داسے شان سرہ چہ نہ بہ لولی پکښی پے دَ ھغہ سورۃ نہ وا جمع کول دی پہ مینځ دَ دوُ سورتونو کښی

معین بدان گونہ کہ نہ خواند غیر آن را و جمع کردن درمیان دو سورت در یک رکعت

بِتَرْكِ وَاحِدَةٍ بَيْنَهُمَا فِيْ رَكْعَةٍ وَالْاِنْتِقَالُ مِنْ اٰيَةٍ اِلٰى

پہ پریخودَ یو سورت سرہ پہ مینځ دَ دوا رو کښی پہ یو رکعت کښی او تللی دی دَ یو ایت نہ بل

بہ ترک کردن یک سورت درمیان آن ہر دو و نقل کردن از یک آیت بہ

اٰيَةٍ وَّلَوْ بَيْنَهُمَا سُوْرَةٌ وَّتَقْدِيْمُ السُّوْرَةِ الْمُتَاَخِّرَةِ عَلَى الْمُتَقَدِّمَةِ

ایت تہ اگرکہ پہ مینځ دَ دوا رو ایتونو کښی سورۃ دی او وا ندے کول دَ سورۃ روستنی دی پہ وړاندے پہ باندے

آیت دیگرا گرچہ درمیان ہر دو آیت سورت باشد و مقدم کردن سورت پسین بر اولین

وَلَوْ فِيْ رَكْعَتَيْنِ وَالتَّسْمِيَةُ قَبْلَ كُلِّ سُوْرَةٍ فِيْ كُلِّ رَكْعَةٍ

اگرکہ پہ دوو رکعتو کښی وی او بسم اللہ ویل دی پہ وړمخے دَ ھر سورۃ نہ پہ ھر رکعت کښی

اگرچہ در دو رکعت باشد و بسم اللہ خواندن پیش از ہر سورت در ہر رکعت

وَحَمْلُ الصَّبِيِّ بِلَا عُذْرٍ وَالْخَاصُّ سَبْعَةَ عَشَرَ اِنْتِظَارُ الْاِمَامِ

او پورتہ کول دَ ماشوم بے لہ عذر نہ او خاص دَ ھغے نہ اولس دی انتظار کول دَ امام دی

و برداشتن کودک بے عذر و خاص ازان ہفدہ اند انتظار کردن امام است

۱۲ الصلوٰۃ لاشتغالہ علی ما فی الصحیحین ۱۲ غنیہ ۵ قولہ و انتظار الامام الخ اطالۃ الامام الرکوع لادراک الجائی الرکوع لا للتقرب بہ الی اللہ تعالٰی فان ذلک مکروہ کراھۃ تحریم وذلک لانہ قصد غیر اللہ سبحانہ بما شانہ ان یتقرب بہ الیہ ولکن مع ھذا لا یکفر بسبب ھذا الفعل لانہ وان لم ینو بہ التقرب الی اللہ تعالٰی لکنہ لم ینو بہ لکونہ عبادۃ لغیر حتی یکون کفرا فصار کسائر افعال الریاء وانما قلنا ذلک لانہ لو اطال الرکوع عند مجیٔ الجائی تقربا باللہ تعالٰی خاصہ من غیران یختلج فی قلبہ شیٔ سوی التقرب بحق ولا الاعانۃ علی ادراک الرکعۃ فلا کراھۃ بذلک لما انہ یتضمن اعانۃ عبادۃ اللہ تعالٰی علی طاعۃ وھو ادراک الخ ۱۲ کبیری

۱ قولہ وتعیین الخ ونقل عن بعض الکتب المعتبرۃ تعیین بعض السورۃ ببعض الصلوٰۃ کما نقل عن الخلاصۃ السنۃ فی رکعتی الفجر ان یقرأ فی الاولی قل یا یھا الکفرون وفی الثانیۃ الاخلاص ونقل عن شرح الطحاوی ایضا ان یقرأ فی اول رکعتی الجمعۃ سورۃ الجمعۃ والثانیۃ اذا جاءک المنفقون ولو قرء غیرھما جاز ویفھم من ھذہ الروایات ان کراھۃ التعیین لیست مطلقۃ ۱۲ محمد امین القاسمی ۲ قولہ وتعیین الخ ھذہ الکراھۃ انما ھی فیما لم یثبت من الشارع فلا کراھۃ فیہ بل ھو مسنون کما ثبت ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم کان یقرء فی فجر الجمعۃ الٓمٓ تنزیل السجدۃ وھل اتی علی الانسان اخرجہ الشیخان و غیرھم وبھذا اندفع ما قیل ان اطلاقہ کما فعلہ المصنف غیر صحیح لان تعیین السورۃ الصلوٰۃ معینۃ الخ قد ثبت عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم وکان جامعا ومحرزا بفضائل الاعمال ۱۲ وجہ الدفع ان کلام المصنف مقید بمعنی بما لم یثبت فیہ التعیین من الشارع وان اطلاقہ معنی ولعل الاطلاق للمسامحۃ فحسب ۱۲ عمدۃ بزیادۃ ۳ قولہ والجمع لانہ یوھم الاعراض فی الھجر من الترتیب المجمع علیہ عند الصحابۃ ۱۲ شرح ۴ قولہ و حمل الصبی اوغیرہ وھو فی صلوتہ لانہ یشتغل قلبہ عن الخشوع وما روی فی الصحیحین انہ علیہ السلام امر الناس وامامۃ بنت ابی العاص علی عاتقہ الحدیث محمول علی الابتداء حین کان الکلام وبعض الاعمال مباحا فی الصلوٰۃ ثم نسخ بقولہ ان فی

م یعتم به علی الرؤس بالفارسیة دستار وکل دورة منها یسمی کورًا بالفتح بالفارسیة پیچ دستار قال فی البحر الظاهر ان الکراهة تنزیهیة نقل فعله اصحابه من السجود علی کور العمامة تعلیما للجواز انتهی. وفی مراقی الفلاح انکان لعذر کدفع الحر والبرد وخشونة الارض لایکره انتهی و وجه الکراهة ان فیه ترک کمال الخضوع فانه فی الصاق الجبهة بالارض ویؤیده ما روی ابوداؤد فی مراسیله بسند ضعیف ان رسول الله صلی الله علیه وسلم رأی رجلا یصلی وقد اعطی جبهته فحسر رسول الله صلی الله علیه وسلم عن جبهته ۱۲ عمدة.

لِمَنْ سَمِعَ خَفْقَ نَعْلَيْهِ فِي الصَّلٰوةِ وَتَطْوِيلُ الثَّانِيَةِ عَلَى الْأُولٰى فِي الْفَرَائِضِ وَالتَّوَقُّفُ فِي اٰيَةِ الرَّحْمَةِ اَوِ الْعَذَابِ لِلْاِمَامِ وَالْمُقْتَدِي مُطْلَقًا وَلِلْمُنْفَرِدِ فِي الْفَرَائِضِ

هغه چاته چه واوري یې زوده غوږه یې مانځه کښ او اوږدول د دویم رکعت دی په فرضو کښ او توقف کول دی په آیت د رحمت کښ یا د عذاب کښ امام لره او مقتدی لره مطلقا او یواځے مونځ کونکی لره په فرضو کښ

مرکسے را کہ بشنود صدائے پیزار او را در نماز و دراز کردن رکعت دوم بر اول در فرائض و وقف کردن او بر آیت رحمت یا عذاب مر امام را و مقتدی را مطلقا و برائے منفرد در فرائض

وَالسَّجْدَةُ عَلٰى كُوْرِ الْعِمَامَةِ وَاِلْصَاقُ الْبَطْنِ بِالْفَخِذِ

او سجده کول دی په وَل د پښتنی باندے او پیوستول د ګیډے دی له پټون سره

و سجده کردن است بر پیچ دستار و چسپانیدن شکم است بہ ران

لِلرِّجَالِ وَكَذٰلِكَ بَسْطُهُمُ الْعَضُدَيْنِ وَنَزْعُهُمُ الْقَمِيصَ

نارینو لره او همدارنګه غزول د متودی په زمکه باندے په سجده کښ او ویستل د نارینو دی قمیص لره

مردان را و ہم چنین گستردن ایشان است ہر دو بازوئے خود را و کشیدن ایشان است قمیص را

اَوِ الْقَلَنْسُوَةُ وَلَبْسُهُمْ كَذٰلِكَ بِعَمَلٍ يَسِيرٍ وَتَطْوِيلُ الْاِمَامِ الصَّلٰوةَ بِحَيْثُ يَثْقُلُ عَلَى الْقَوْمِ وَتَخْفِيفُهُ لَهَا لِعِجْلَتِهِمْ

یا توپۍ لره او اغوستل یې دی همدارنګه په عمل لږ سره او اوږدول د امام دی مانځه لره په داسے شان سره چه ګران شی په قوم باندے او اسانول د امام دی مانځه لره له وجه د تلوار د قوم نه

یا کلاه را و پوشیدن ایشان است ہمچنان بہ عمل اندک و دراز کردن امام است نماز را بحیے کہ گران گردد بر قوم و تخفیف کردن او است آنرا بسبب شتابی ایشان

قوله خفق نعليه خفق بالفتح وسكون الفاء صوت النعل كما فى القاموس فعلى هذا كلامه محمول على التجريد والى هذا اشار صاحب القرشية شارح الخلاصة الكيدانية حيث فسر قول المصنف خفق نعليه اى صوتهما ۱۲ تدبر قوله على كور العمامة بالكسر امام

قوله وكذلك بسطهم لانه افتراش وقد قال ابوذر نهاني خليلي عن ثلاث ان انقر كنقر الديك وان اقعى كاقعاء الكلب وان افترش كافتراش الثعلب وايضًا فيه ترك كيفية مسنونة للسجود فى حق الرجال ۱۲ سيد السند

قوله ونزعهم الخ فان قيل التخصيص بالرجال غير جيد اذ الحكم فى النساء كذلك بان تلبس القميص فوق القميص او نزعن الاول بعمل يسير فانه لا تفسد حينئذ صلوتهن كالرجال قلنا النوازل لا يغرض الا على المستفيض الغالب ولبسهن القميص لا تقبل فى الصلوة اذ صلوتهن لا تجوز الا مع ستر العورة وهو لا يمكن مع النزع او اللبس كما لا يخفى ۱۲ سيد السند

وَالْجَاءُ الْاِمَامِ الْقَوْمَ لِلْفَتْحِ اِذَا قَرَءَ مَا يَجُوْزُ بِهِ الصَّلٰوةُ

او طمع کول د امام دی قوم نه د فتح هر کله چه لوستلے وو هغومره قدر سے چه روا کیږی په هغے سره

و طمع کردن امام است قوم خود را برائے فتح وقتیکه خوانده باشد بمقدار آنکه جائز می شود بآن نماز

وَجَهْرُ الْقِرَآءَةِ فِیْ نَوَافِلِ النَّهَارِ وَقِرَآءَةُ الْاِمَامِ اٰيَةً

مونځ او په جهر لوستل د قراءت دی په نفلو د ورځے کښ او لوستل د امام دی ایت د

و جهر کردن قراءت است در نوافل روز و خواندن امام است آیت

السَّجْدَةِ فِيْمَا يُخَافَتُ اِلَّا فِیْ اٰخِرِ السُّوْرَةِ وَتِكْرَارُ الْاٰيَةِ

سجدے لره په هغه مانځه کښ چه پټ لوستے شی مګر مکروه ندی په اخرد سورة کښ او تکرارول د ایت دی

سجده را در نمازے که اخفاء قراءت مشروع است دران مگر که باشد در آخر سورت و مکرر خواندن آیت است

سُرُوْرًا اَوْ حُزْنًا فِی الْفَرَآئِضِ بِلَا عُذْرٍ اِلَّا فِی النَّوَافِلِ

د یاره د خوشالئ یا د غم په فرائضو کښ بے له عذر نه مګر په نفلو کښ

از روئے خوشی یا از روئے غم در فرائض بغیر عذر مگر در نوافل

وَالسُّنَنِ مُطْلَقًا وَتِكْرَارُ السُّوْرَةِ فِیْ رَكْعَةٍ وَّاحِدَةٍ

او په سنتو کښ مطلقا او تکرارول د سورت دی په یو رکعت کښ

و سنن مطلقا و تکرار کردن سورت در یک رکعت

فِی الْفَرَائِضِ وَالصَّلٰوةُ رَافِعًا كُمَّيْهِ اِلَى الْمِرْفَقَيْنِ لِلرِّجَالِ

په فرضو کښ او مونځ کول دی په داسے حال کښ چه پورته کړی وی لستونې خپل تر څنګلو نارینو لره

در فرائض و گزاردن نماز در حالیکه برداشته باشد هر دو آستین خود تا ارنج مردان را

لہ ان تلجئہم الی القراءۃ من غیر حاجۃ وھو مکروہ ولانہ اخر الرکن وھو الرکوع من غیر حاجۃ فان فتح المؤتم لہ فی الصلوٰۃ قیل فسدت صلوتہ لانہ تعلیم بلاحاجۃ والصحیح انہ لا تفسد لانہ لو لم یفتح ربما یجری علی لسانہ ما یفسد صلوتہ فکانا تعلیما لحاجۃ ولو اخذہ الامام منہ لا تفسد لانہ لاحزار فضیلۃ سنۃ القراءۃ وانما قال اذا قرء مقدار ما یجوز بہ الصلوٰۃ لانہ اذا لم یقرء فالالجاء غیر مکروہ لانہ لحاجۃ الخروج عن عہدۃ القراءۃ ھذا اذا عجز عن الانتقال منہ الی ایۃ اخری ولا یکرہ کالاول جمیع المسائل من الکافی ۱۲ میر سہ قولہ وقراءۃ الامام الخ لئلا تشتبہ القراءۃ علی القوم وفسدت ۱۲ میر سہ قولہ الا فی اخر الخ ای الا ان تکون ایۃ السجدۃ فی اخر مفسد اذا کانت مرۃ اذ فیہ کشف العورۃ واذا کانت امۃ ففیہ شبہۃ الفساد لاحتمال حدوث عتقہا فی ھذہ الحالۃ وھی غیر امۃ بذلک ۱۲ قرشیہ

السورۃ فی فرض لا یکون مکروھا للامام لان الامام یرکع بعد ھا وینوی فلا یکرہ قراءتہا استحسانا وقیاسا ولم ینوی فی الرکوع فالسجدۃ الصلوتیۃ تکتفی منہا استحسانا وقیاسا ۱۲ میر سہ قولہ وتکرار الخ قید بہما لانہ اذا تکرر بعذر بان نسی ما بعدھا فلیس بمکروہ ۱۲ میر محسنا سہ قولہ فی الفرائض دون النوافل لان الامر فیہا اوسع ۱۲ ق سہ قولہ والصلوٰۃ رافعا الخ ولو قال ورفع الکمین الی المرفقین للرجال لکان احق والسب بعنوان الباب ایضا حیث عرفت ان الباب فی الامور التی یکرہ فی الصلوٰۃ فلا حاجۃ الی التصریح بلفظ الصلوٰۃ کما فعلہ المصنف لکن التصریح بہ انسب لاسیما فی حق المبتدین القاصرین فتفکر ۱۲ شرح سہ قولہ فی حق الرجال الخ اما فی حق المرءۃ فھو

وَقَوْلُ الْمُقْتَدِیْ عِنْدَ اٰیَةِ التَّرْغِیْبِ اَوِ التَّرْهِیْبِ صَدَقَ

او ویل د مقتدی دی په وخت د لوستلو د امام آیت د خوشالۍ یا د ویرې صدق الله
وگفتن مقتدی است در وقت قرأت امام آیت ترغیب یا ترسانیدن صدق

اللّٰهُ وَبَلَّغَتْ رُسُلُهٗ وَالْاِعْتِمَادُ بِحَائِطٍ اَوْ اُسْطُوَانَةٍ

یعنی ربښتیا ویلی دی خدائے اورسول کړی دی پیغمبرانو د ده او تکیه کول دی په دیوال یا په ستنه پورې
اللہ و تبلیغ کرد رسولان او و تکیہ کردن بر دیوار یا بہ ستون

بِلَا عُذْرٍ فِیْ غَیْرِ النَّوَافِلِ اَلْبَابُ السَّابِعُ

بے له عذره په غیر د نفلو کښې د باب اووم (۷) دے
بغیر عذر در غیر نوافل باب ہفتم

فِی الْمُبَاحَاتِ وَهِیَ عَشَرَ اَلْعَامُّ ثَمَانِیَةٌ نَظَرُهٗ

په بیان د مباحو کارونو کښې او دا مباح پوولس دی عام د هغے نه آته دی کتل د مونځ کونکی دی
در بیان مباح ہا و آن یازدہ اند عام از انہا ہشت اند نظر کردن اوست

بِمُوْقِ عَیْنَیْهِ بِلَا تَحْوِیْلِ وَجْهِهٖ وَتَسْوِیَةُ مَوْضِعِ سُجُوْدِهٖ

په ګوتونو د ستر ګو خپلو کښې بے له ګرزولو د مخ خپل نه او برابرول د ځائے د سجدے خپلے دی
بہ گوشہ چشمان او بغیر از گردانیدن روئے خود و ہموار کردن جائے سجدہ خود

مَرَّةً اَوْ مَرَّتَیْنِ لِلْعُذْرِ وَقَتْلُ الْحَیَّةِ الْمُطْلَقَةِ مُطْلَقًا

یو محل یا دوه محله له وجه د عذر نه او وژل د مار دی هر رنګ چه وی په هر شان چه وی
یک بار یا دو بار از جہت عذر و کشتن مار ہر رنگ کہ باشد بہر طریقہ کہ باشد

وَاِنِ احْتَاجَ اِلَی الْمُعَالَجَةِ وَاِمْسَاكُهٗ فِیْ فَمِهٖ دَرَاهِمَ

اګرکه محتاجه وشی مونځ کونکے علاج کولو یعنے عمل کثیرته او ونیول د ده په خوله خپله کښې روپیانے
اگرچہ محتاج شود بسوی معالجہ یعنی بہ عمل کثیر و گرفتن او در دہان خود دراہم

اَوْ دَنَانِیْرَ بِحَیْثُ لَا یَمْنَعُهٗ عَنْ سُنَّةِ الْقِرَاءَةِ

یا اشرفیانے په داسے شان سره چه نه منع کوی مونځ کونکی لره د سنت قراءت نه
یا اشرفیہا بآن طریق کہ باز نہ دارد او را از سنت قرأت

۲ قوله بموق عینیه الموق بالهمزة هو موخر العین بضم المیم وکسر الخاء مخففا طرفها الذی یلی الصدغ والمقدم خلافه ۱۲ نهایه

۳ قوله نظره بموق عینیه ولانه علیه السلام لاحظ اصحابه بموق عینیه واد فی درجات نفل الاباحة ۱۲ میر

۴ قوله للعذر اے للعذر المذکور فی باب المکروهات وهو ان لا یمکنه الخطو الا من السجود ۱۲ قرشیه

۵ قوله قوله وقتل الحیة الخ انما جوزنا قتلها تمسکا لقوله علیه السلام اقتلوا الاسودین و لو کنتم فی الصلوة اے الحیة والعقرب یستوی فی الحکم جمیع انواعها الاطلاق الحدیث. اشکال اے آید که کژدم سفید است پس رسول علیه السلام وے را چرا اسود فرمود. جواب بر دو وجه است رسول علیه السلام کژدم را به تیغ مار سیاه فرمود. دوم آن که کژدمان عرب سیاه اند ازان سبب سیاه فرمود. ولیس هذا الامر للوجوب ۱۲ میر ملخصًا.

۶ قوله المطلقة الخ اے سواء کانت جنیة او غیر جنیة والجنیة هی البیضاء التی یکون فی البیوت لها صفیر تأن تمشی مستویة واحترز بقوله المطلقة عن قول من لا یجوز قتل الحیة الجنیة ۱۲ قرشیه

۳ فی فتاوی الحجة ۱۲ میر قهستانی ۵۲ قوله اخر سورة الخ وفی الخلاصة اذا قرأ خاتم السورة فی رکعة ثم قام فقرأ سورة اخری فی الرکعة الثانیة تکلموا فیه الاصح انه لایکره وفی الحاشیة انه لا ینبغی ان یفعل هذا لانه مکروه عند اکثر المشائخ ۱۲ قهستانی ۵۳ قوله تکرار السورة الخ وفی الفرض مکروه وانما قلنا فی رکعة لان تکرارها فی الرکعتین لایکره فی الفرائض ولا فی النوافل حتی قالوا لو قرأ سورة الناس فی الرکعة الاولی فله ان یقرأها فی الثانیة ایضا دون الفلق لان التکرار فی الرکعتین غیر مکروه وانما التقدیم والتاخیر مکروه علی الاطلاق کذا فی المضمرات ۵۴ قوله کیلا یلیق ای کیلا یلصق الثوب بجسده ۱۲ ۵۴ قوله وان یکون معتمدا حائطا ای وکونه معتمدا علی حائط فمعتمد منصوب علی انه خبر یکون وحائطا منصوب بنزع الخافض والاعتماد مستعمل بعلی او اسطوانة فی التطوع ولو بلا عذر ولحظة الامام الی من خلفه من المقتدین شاکا ای حال کون الامام شاکا عدد الرکعات

اَوْ فِی یَدِهٖ مَا لَا یَمْنَعُ عَنْ سُنَّةِ الْاِعْتِمَادِ وَقِرَاءَةُ

یا په لاس کښ نیول دی داسے شی چه نه منع کوی له مسنون نیولو نه او لوستل

یا در دست او چیزے است که باز نه دارد اورا از گرفتن مسنونه و خواندن

الْقُرْاٰنِ عَلَی التَّالِیْفِ وَنَفْضُ الثَّوْبِ کَیْلَا یَلْصَقَ ۵۴

د قران دی په ترتیب موجود باندے او څنډل د جامے دی د پاره دی چه اونه نخلی

قرآن است بر ترتیب جمع شده و آفتشاندن جامه است تاکه نه چسپید

بِجَسَدِهٖ فِی الرُّکُوْعِ وَقِرَاءَةُ اٰخِرِ سُوْرَةٍ فِیْ رَکْعَةٍ وَّاٰخِرِ

جوسے د دغه سره په رکوع کښ او لوستل د اخرد یوسورت دی په یو رکعت کښ او اخر

به بدن او در رکوع و خواندن آخر سورت است در آخر یک رکعت و آخر

اُخْرٰے فِیْ اُخْرٰی عَلَی الصَّحِیْحِ وَالْخَاصُّ ثَلٰثَةٌ تَکْرَارُ

د بل سورت په بل رکعت کښ په روایت صحیحه کښ او خاص د هغے نه درے دی تکرار ول د سورة دی

دیگر سورت است در آخر دیگر رکعت بنابر روایت صحیح و خاص ازانها سه اند مکروه خواندن سورت

السُّوْرَةِ فِیْ رَکْعَةٍ فِی التَّطَوُّعِ وَاَنْ یَّکُوْنَ مُعْتَمِدًا حَائِطًا

په یو رکعت کښ په نفلو کښ او داچه تکیه یے کړے وی په دیوال

در یک رکعت در نفل و اینکه تکیه کننده باشد به دیوار

اَوْ اُسْطُوَانَةً فِی التَّطَوُّعِ بِلَا عُذْرٍ وَلَحْظَةُ الْاِمَامِ

یا په ستنه په نفلو کښ بے له عذر نه د امام دی

یا به ستون در نفل بغیر عذر و نگریستن امام است

اِلٰی مَنْ خَلْفَهٗ شَاکًّا لِیَقُوْمَ اِنْ قَامَ هُوَ وَنَحْوُهٗ

هغه چا ته چه روستو ترے نه وی د پاره د دے چه اودریږی امام کچرے اودریدے هغه او په شان د دے

بسوئے کسے که از پس وی است در حالت شک تا کے ایستادی اگر ایستاد آن کس و مانند آن

۵۵ قوله علی التالیف الخ ای علی ترتیب المصحف کما نقل عن انس رض ان اصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم یقرؤون القرآن علی ترتیب المصحف کما نقل وادنی درجات افعالهم الاباحة ویجوز ترکه فان قرأ فی الوتر فی الرکعة الاولی بسبح اسم ربک الاعلی وانا انزلناه فی لیلة القدر واذا زلزلت فی الثانیة الکفرون والعصر الکوثر فی الثالثة الاخلاص والمعوذتین ولو کان الترتیب واجبا لما ترکوه بعضا قلناه

اوعدة سجدة لیقوم الامام ان قام هو ای المقتدی ونحوه ای یجلس الامام ان قعد او سجد ان مال القوم الیها او یقوم او یقعد ان لم یمیلوا او معنی قوله ونحوه ای یفعل الامام نحو القیام علی تقدیر فعل المقتدی ولو لم یقدر الکلام کما قدرنا تخرج الکلام من الکلام ۱۲ صیر

اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِی الْمُفْسِدَاتِ وَهِیَ فِی التَّحْقِیْقِ [1]

باب اتم (۸) دے پہ بیان د ماتونکو د ما نخه کښ او دا په تحقیق کښ

باب ہشتم در مفسدات نماز وآن از روئے تحقیق

خَمْسَةٌ عَلَی الْعُمُوْمِ التَّکَلُّمُ بِکَلَامِ النَّاسِ [2] مُطْلَقًا

پنځه (۵) دی بناء په عموم باندے خبرے کول دی په خبرو د خلقو سره په هیره وی او که په یاد

پنج اند بنا بر عموم سخن گفتن است به سخن مردمان مطلق

حَقِیْقَةً اَوْ حُکْمًا وَالضِّحْکُ وَالْعَمَلُ الْکَثِیْرُ بِلَا

حقیقت یا حکماً او خندل دی او عمل ډیر دے بغیر د

حقیقت باشد یا حکماً و خندیدن است و عمل بسیار است بغیر از

اِصْلَاحٍ وَّتَرْکُ فَرْضٍ مِّنَ الْفَرَآئِضِ بِلَا عُذْرٍ وَّلَوْ

اصلاح نه او پریخودل د یو فرض دی د فرائضونه بے له عذر نه اگرکه

غرض اصلاح نماز و ترک کردن فرضے است از فرائض بغیر عذر اگرچه

طَرَئَ فَوَاتُهٗ بِدُوْنِ اخْتِیَارِهٖ وَتَعَمُّدُ الْحَدَثِ

پیښ شي فوت کیدل د دے بے له اختیاره د ده او په قصد سره بے ځان بے اوضو کول دی

عارض گردد فوت شدن آن بغیر از اختیار او و خود را بارادہ بے وضو کردن است

[1] قوله فی التحقیق خمسة علی العموم وانما قال فی التحقیق لان المفسدات زائدة من الخمسة فی الظاهر فان الانین من المصیبة او الوجع والفتح علی غیر الامام او الاجابة للمصلی بلا اله الا الله و التحمید والاسترجاع وسجوده علی نجس او انکشاف عورة وروية متیمم ماء واستخلاف من اقتدی به خارج الصلوٰة ونحوه من مفسدات الصلوٰة فقد ارتقی العدد من الخمسة اللهم ان لا یرجع الزوائد فی التحقیق واحدة نظرا الی الخمسة المذکورة لان الانین المذکور جواب فی معنی الکلام فانه قال لنا مصائب عذر بخلاف ما اذا کان من ذکر الجنة او النار فانه بمنزله اسئلك الجنة واعوذ بك من النار وکذا غیرها یصلح ان ترجع الی الخمسة المذکورة فی المتن وان شئت ان تعرفها فعلیك بالمطولات ۱۲ [2] قوله بکلام الناس مطلقا اے عامداً او ناسیاً او ساهیاً یقظاناً او نائماً فی الفرائض او فی النوافل قلیلا کان الکلام او کثیرا حقیقة او حکما بان یقول المصلی الذی بین یدیه مصحف یا یحیی خذ الکتب بقوة مخاطبا لرجل مسمی بیحیی قوله لمن فی یده شئ وهو مسمی لموسی وما تلك بیمینك یا موسی فان کلا واحد منهما کلام الله تم حقیقة وقد تعلق به الاعجاز ۱۲

ان ترکوا القراءة وستر العورة والاستقبال التی فرضیتها ثابتة بنصوص بناء علی ان الاعذار مستثناة ولو طرئ ای عرض فوات الفرض بدون اختیاره ای اختیار المصلی کانکشف العورة فی الصلوٰة من غیر اختیار المصلی وتعمد الحدث ای لا للخروج عن الصلوٰة وهذا احتراز عن سبق الحدث فانه لیس بمفسد لها ولهذا یقدر علی البناء علی ما صلی ۱۲ وتعمد الحدث ای فی خلال الصلوٰة او بعد تشهد بدون

م قصد السلام وانکان بعد التشهد بقصد السلام لم یفسد ۱۲ غفرله بالخیر